

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1537>

Volume 6 Issue 5, p. 889-922, May 2013

FİNLANDİYA'DA DİN EĞİTİMİ*

RELIGIOUS EDUCATION IN FINLAND

Yrd. Doç. Dr. Mehmet BAHÇEKAPILI

İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümü

Abstract

This article, intends to analyse religious education in Finland, in subheadings such as the countries background, its demographic structure and the transformation process through the years, teaching programs and the education of teachers. To meet this goal, foreign studies focusing on the religious education in Finland have been scanned, the up to date ones have especially been used to reflect the current circumstances. In addition, with the demographic rates of the religious groups in Finland, the latest date from Finnish Statistical Institute were based. It is concluded from the research that the religious education in Finland is a crucial element for the Finnish society and culture and is the key element in creation of national identity and conscience of citizenship. The most significant duty attributed to religious education is its functions as a bridge for Finland's yesterday, today and tomorrow. Along with this effect, it is expected from religious education to be taught to contribute the growing generation to absorb and be individuals who are aware of their moral responsibilities, sensible for the environment, understanding and tolerant to differences. In Finland's case of religious

---

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

education programs however, it can be stated that the students from different religious backgrounds are reconstituted according to confessional religious education which is based on student's own teachings and the students are able to receive education on all stages from pre-school to high school. Religion courses which are left to the choice of families, in elementary and high school education are among the compulsory courses however the students have the right to be exempt. Nevertheless, there are compulsory moral courses for the students are exempt from religious education. While the basics are taught by the form teacher, branch teacher takes over in middle school and high school.

Key Words: Finland, religion, education, approach and curriculum

Öz

Bu makale, Finlandiya'daki din eğitimini, ülkenin tarihi arka planı, demografik yapısı ve zaman içerisinde geçirdiği dönüşümü, öğretim programları ve öğretmen eğitimi gibi alt başlıklar altında incelemeyi hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşmak amacıyla, Finlandiya'daki din eğitimini ele alan yabancı literatür taranmış, özellikle günümüzdeki mevcut durumu yansıtmak için güncel olanları kullanılmıştır. Ayrıca Finlandiya'daki dini toplulukların demografik oranlarında, Fin İstatistik Kurumunun son verileri esas alınmıştır. Araştırma neticesinde, Finlandiya'da din eğitiminin, Fin toplumu ve kültürü için önemli bir unsur olduğu, ulusal kimlik inşası ve vatandaşlık bilincinin oluşturulmasında kilit taşı görevini üstlendiği görülmektedir. Din eğitime yüklenen en önemli görev, din eğitiminin Fin toplumunun dünü, bugünü ve geleceği arasında köprü vazifesi görmesidir. Bununla birlikte uygulanacak din eğitiminden, yetişmekte olan nesillerin Fin kültürünü içselleştirmelerine ve ahlaki sorumluluklarını bilen, çevresine duyarlı, farklılıklara karşı hoşgörü ve anlayış gösteren bir birey olarak yetişmelerine katkı sağlaması beklenmektedir. Finlandiya'da din dersi öğretim programlarının ise, ülkedeki farklı dini arka plana sahip öğrencilerin kendi öğretilerini esas alan confessional din eğitimi yaklaşımına göre yapılandırıldığını ve okul öncesinden lise eğitimine kadar tüm eğitim basamaklarında öğrencilerin din eğitimi alabildiklerini söyleyebiliriz. Okul öncesinde ailelerin istek ve tercihinin bırakılan din dersleri, Temel eğitim ve lise eğitiminde, zorunlu okutan dersler arasında yer almakla birlikte, öğrencilerin din dersinden muaf olma hakları da bulunmaktadır. Ancak, din dersinden muaf olan öğrenciler için, öğretim programlarında bu derse alternatif olarak okutulan zorunlu Ahlak dersi yer almaktadır. Temel eğitimin ilk beş sınıfında din dersleri sınıf öğretmenleri tarafından verilirken, ortaokul ve lise de ise branş öğretmenleri tarafından verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Finlandiya, Din, Eğitim, Yaklaşım ve Öğretim Programları

Giriş

Avrupa'da birçok ülkenin uyguladığı din eğitimi politikalarında, ülkenin yerel, bölgesel ve ulusal bağlamları önemli bir rol oynar. Bir ülkenin dini ve kültürel arka planı, kilise ile devlet arasındaki ilişki, toplumun dine bakış açısı, eğitim sisteminin yapısı ve tarihi vb. etkenler, din eğitiminde uygulanan politikaları yönlendirmektedir. Bu bağlam, Avrupa'daki din eğitimi yaklaşımlarını hem çeşitlendirmekte (Jackson, 2007: 29; Köylü ve Turan, 2012: 842) hem de din eğitimi konusunda her ülkenin farklı çözüm yollarını geliştirmesine neden olmaktadır (Willaime, 2007: 57).

Din eğitimi politikalarının farklılaşmasında bir ülkenin ulusal kimliği de önemli bir göstergedir. Bazı ülkelerin ulusal kimlikleri ile ülkede benimsenen din ile uygulanan din eğitimi politika ve yaklaşımları arasında benzerlik görülür. Örneğin ulusal kimliğin önemli bir unsur olduğu ve tek uluslu devlet yapısının bulunduğu Danimarka'da Protestanlık, Yunanistan'da Ortodoksluk ve İtalya'da ise Katoliklik hâkimdir (Willaime, 2007: 57). Bu benzerlik İslam coğrafyasında da kendini gösterir. Tek ulusun hâkim unsur olduğu İran'da Şiilik, belirli istisnaları olmakla birlikte Türkiye ve pek çok Türk devletinde de Sünnilik hâkimdir.

Çalışmamızın konusunu oluşturan Finlandiya, ulusal yapısı, dini yönelimi ve tarihi arka planıyla yukarıda belirttiğimiz etkenleri kendinde toplayan bir ülkedir. Daha sonrada görüleceği üzere, Finlandiya'nın uzun bir dönem Katolik İsveç¹ ve bir asır da Ortodoks Rusya'nın egemenliği altında kalması, Fin toplumunun bağımsızlık mücadelesinde farklı bir politika izlemesine neden olmuştur. Protestan reformunun ardından Fin toplumunun Protestanlığı benimsemesiyle birlikte, Protestan kilisesi bağımsızlık yolunda merkezî bir konuma gelmiştir.

İskandinav kiliseleri, kendi ülkelerinin ulusal inşasında önemli rol oynamışlardır. Bu kiliselerin istisnasız hepsi, bin yıldan daha uzun bir süredir iç içe geçmiş ulus, devlet ve kilise tarihi boyunca ruhani, kültürel ve toplumsal temeli oluşturmuşlardır (Stålsett, 2011: 17). Ryman'ın (2011: 28) ifadesiyle, tek millet, tek hukuk ve tek inanç, İskandinav ülkeleri için hakikat olmuştur. Bu ülkelerde kiliseler milli (halk) kiliseler olarak adlandırılırlar. Milli kiliseler, bu ülkelerin tarihin çeşitli dönemlerinde özellikle de iki dünya savaşı boyunca bağımsızlıklarını elde etmelerinde önemli roller oynamışlardır. Finlandiya açısından da Protestan kilisesi ve uyguladığı din eğitimi, ulusal kimliğin inşası ve vatandaşlık bilincinin geliştirilmesinde aynı görevi üstlenmiştir.

Finlandiya'da milli kilise olan Protestan kilisesi yalnız ülkenin bağımsızlığında değil, aynı zamanda eğitim sisteminin belirlenmesinde de etkili olmuştur. Zira

¹ Bugün bütün İskandinav ülkeleri 16. yüzyılın başından beri Protestan'dır. İsveç'te 11. yüzyıldan önce putperestlik hâkimken, 11. yüzyıldan 16. yüzyılın başına kadar Katoliklik hâkim olmuştur. 1530'larda diğer İskandinav ülkeleri gibi İsveç de Protestanlaşmıştır.

Protestan kilisesi, İsveç'in egemenliği altındaki Finlandiya'da halkın eğitimiyle ilgilenmiş, manastırlarda ve organize ettiği geçici kilise okullarında eğitim hizmetlerini yürütmüştür. Protestan kilisesinin bu faaliyetleri, eğitim sisteminin geleceğini belirlerken, Finlandiya'da Protestan kilisesinin gücünü ve hâkimiyetini daha da arttırmıştır.

20. yüzyılla birlikte, hızla artan endüstrileşme, Marksist ideolojiler ve seküler devlet/toplum düşüncesi, hem kilisenin etki alanını daraltmış hem de genel eğitim başta olmak üzere din eğitimi politikalarının yönünü değiştirmiş ancak, dinin toplumdaki değerini düşürememiştir. 1950 sonrası diğer batı ülkelerinde de görülen ve çoğunlukla göçlere dayanan çokkültürlülük, Fin toplumunu da etkisi altına almıştır. Bu yeni çokkültürlü yapı, 21. yüzyılda geliştirilen din eğitimi yaklaşımlarını değiştirerek, uzun yıllar Protestan öğretiyi esas alan din öğretimi programlarında, farklı arka planlardan gelen "ötekilerin" de görülebilir olmasını sağlamıştır.

Dikkat çeken dini arka plan ve din eğitiminin geçirdiği dönüşüm, bizi Finlandiya'daki din eğitiminin yapısını incelemeye sevk etmiştir. Bu bağlamda, çalışmamızın ana hedefi Finlandiya'daki din eğitimi; tarihi arka planı, demografik yapısı, din eğitiminin dönüşümü, öğretim programları ve öğretmen konusu gibi alt başlıklar altında ele almaktır. Bu hedefe ulaşmak amacıyla, Finlandiya'daki din eğitimi ele alan yabancı literatür taranmış, özellikle günümüzdeki mevcut durumu yansıtmak için güncel olanları kullanılmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte, Fin öğretim programlarının ülkemizdeki yeni din dersi öğretim programlarına rehberlik etmesi amacıyla, okul öncesi, temel eğitim ve lise din dersi öğretim programları detaylı olarak incelenmiştir.

Tarihi Arka Plan

İskandinav ülkeleri arasında Hıristiyanlığın en geç ulaştığı ülke Finlandiya'dır. Finlandiya'nın Hıristiyanlaşması batıdan İsveç'in, doğudan da Rusya'nın bu ülkeye düzenledikleri haçlı savaşları sonrasında gerçekleşmiştir. Rus Ortodoks kilisesi Finlandiya üzerinde kısmen nüfuz sahibi olmuş ve doğu İsveç'e kadar ulaşmıştır. İsveç kralının 12. yüzyılda Finlandiya üzerine haçlı seferleri başlatmasıyla birlikte, ülke İsveç'in hâkimiyeti altına girmiş ve bu durum 1809'da Rusların bu toprakları işgal etmesine kadar sürmüştür. Dolayısıyla Fin toprakları, İsveç ile Rusya arasındaki birçok savaşın zemini olmuş ve bu topraklardaki sınırlar tarih boyunca defalarca değişmiştir. (Ryman, 2011: 25-26). Bu iki ülkenin uzun yıllar bu topraklarda hâkimiyet kurması, eğitimden sanata, dini inançtan farklı dünya görüşlerine kadar Finlandiya'nın birbirinden farklı iç dönüşümler geçirmesine yol açmıştır.

Finlandiya'nın bin yıllık tarihi incelendiğinde, eğitim sisteminin de 3 ayrı döneme ayrıldığı görülür. 1209-1809 yılları arasındaki dönem İsveç ve 1809-1907 yılları arasındaki dönem ise Rus egemenliği altında geçmiştir. 1907'den günümüze kadar geçen süre ise bağımsızlık dönemidir (Räsänen, 2005). Bu üç dönem içerisinde de kilisenin, Fin eğitim sistemi üzerinde önemli etkileri olmuştur. Bir bakıma eğitim sisteminin, kilisenin belirlediği politikalar etrafında şekil aldığı söylenebilir.

İsveç hâkimiyeti altında geçen ilk 5 asır boyunca eğitim, Katolik kilisesi tarafından düzenlenmiştir ve yalnız manastır okullarında yapılabilmektedir. 16. yüzyılda Protestan reformuyla birlikte yerel eğitime doğru geçiş fikri gelişmiştir. Bu dönemden itibaren Protestan kilisesi, ülkedeki eğitim sistemini belirleyen bir güç haline gelmiştir (Kuikka 1997; akt: Räsänen, 2005).

17. yüzyıla gelindiğinde, devlet, o güne kadar kilisenin denetimi ve sorumluluğu altında yürütülen eğitim konusunda yetki almaya başlamıştır. Eğitimin zaman içerisinde ülke geleninde ve halk arasında yaygınlaşmasında kilisenin organize ettiği gezici kilise okullarının önemli bir etkisi olmuştur. Aslında kilise ve papazların sorumluluğu altında kurulan bu okullar, zamanla yerelde belediyeye bağlı bir okul sisteminin kurulmasına ön ayak olmuştur (Kuikka 1997: 31-37). Bu dönemde yapılan okul eğitiminde, din dersi adında bir ders olmamıştır. Çünkü bütün okul sistemi Hıristiyanlık üzerine kurulmuş, eğitimin amacı da 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar ya papaz yetiştirmek ya da kilisenin öğretilerine bağlı bir halk eğitimi gerçekleştirmek olmuştur (Räsänen, 2005).

Ortaçağda Protestan kilisesinin önemli bir katkısı da Fin dilinin gelişmesinde olmuştur. Elbette ki bu katkıda en büyük pay İncil ve İncilin ulusal dillere tercümesindedir. Zira 16. yüzyıla kadar İsveç Katolik kilisesi kendi eğitiminde İsveç dilini ve kilise ritüellerinde de Latinceyi kullanırken; Protestan kilisesi halk için gerçekleştirdiği eğitim faaliyetlerinde Fin dilini kullanıyordu. Martin Luther'in yazılı ve sözlü fikirleri İskandinavya'ya çok çabuk ulaşmış, netice de Finlandiya'nın en büyük reformcusu olarak kabul edilen Mikael Agricola tarafından İncil, Finceye çevrilmiştir. Agricola'nın en büyük başarısı Fin dilini, kültürünü ve dinini sentezlemesiydi. İncilin ulusal dillere çevrilmesi ve böylece din dili ile ulusal dillerin gelişmesi benzer şekilde, Danimarka, İsveç ve Norveç'te de görülmüştür (Ryman, 2011: 30).

Rusya'nın hâkimiyeti altında geçen süre zarfında da eğitim sistemi, İsveç dönemindeki yapıyla aynı kalmıştır. Ancak bu dönemde, 1866'da ilkokulların kurulması yeni bir değişimin başlangıcı olmuştur. 1866 tarihi, Fin devlet okul sisteminin kurulduğu dönem olarak kabul edilmektedir (Saila, 2011). Ayrıca 1870'de yeni kilise kanunu çıkarılmış ve eğitim yönetimi için müdürlükler kurulmuştur (Saine, 2000). Kilise başlangıçta, kendi tekelinde olan okul sisteminin bu yeni yapılanma ile birlikte elinden çıkacağı düşüncesiyle, devlet tarafından bağımsız ilkokulların açılmasına karşı çıksa da zaman içerisinde kilisenin tutumunda olumlu yönde değişim yaşanmıştır (Kuikka 1997; akt: Räsänen, 2005).

Protestan kilisesinin gücü, Rusya hâkimiyetinin sürdüğü 20. asrın başında daha da artmıştır. Bu dönemde Protestan kilisesinin bütün çabası, bir Fin kilisesi, bir milli kurum, bir halk kilisesi haline gelmek olmuştur. Bu çaba, Finlandiya'nın 1917'de

Rusya'dan özgürlüğünü kazandığı dönemde daha belirgin bir hale gelmiştir. Lauha'ya göre (2011: 51-52), Kilise liderleri bu çabayı, halkla birlikte çalışan, onlara rehberlik yapan ve zor günlerde topluma teselli veren bir kurum olarak kilisenin temel bir görevi olarak anlamaktaydı. Kilise aynı zamanda genç ulusun inşasında görev alan bir ulusal güçtü. Kilise, insanlara anayurdun Tanrı'nın bir hediyesi olduğunu öğretiyor ve bu hediye aziz tutmayı da bir Hıristiyanlık vazifesi olarak görüyordu. Elbette ki kilisenin ulusal bağımsızlığın ve ulusal kimliğin inşasındaki bu rolü sonraki dönemlerde de devam etmiş, özellikle II. Dünya savaşı süresince ve savaş sonunda halkın yaşadığı tüm acı ve keder Fin kilisesi tarafından paylaşılarak, bir bakıma yaşanan sosyo-ekonomik travmanın atlatılmasında önemli bir görev üstlenmiştir.

1922'de Dini Özgürlük Yasası çıkartılmıştır, ancak bu yasa da din dersi ile ilgili bir hüküm yer almamıştır. Bununla birlikte 1921'de yasalaşan Genel Zorunlu Eğitim Kanunu ile 1923'de yasalaşan İlkokul Kanunu, kilisenin genel okul sistemi içerisindeki yetkisini ortadan kaldırmakla birlikte, okullarda din derslerinin zorunlu ders olarak okutulmaya devam etmesi, Kilisenin din eğitimi yoluyla eğitimdeki etkinliğini devam ettirmesini sağlamıştır. Bu dönemden itibaren hem devlet hem de kilise, eğitime ve okullara birbirlerinden bağımsız olarak devam etmişlerdir. Nurmi'ye (1979) göre 1930'ların ortasında 250 kilise okulunda 250.000 öğrenci öğrenim görürken, yerel ilkokullarda 480.000 öğrenci öğrenim görmüştür. Bu dönemde din eğitiminin genel eğitim politikaları açısından önemli katkıları olmuştur. Bu katkıların başında, hem vatandaşlık bilincinin hem de iyi bir vatandaş modelinin oluşturulmasında, din ve ahlaki eğitiminin kullanılmış olması gelmektedir. Saine'e (2000) göre de bu dönemin en önemli özelliği, eğitimin Hıristiyan ahlak öğretilerine göre tasarlanmış olmasıdır.

Din eğitiminin yapısı da çoğunlukla Protestan öğretilere göre yapılandırılmış olmakla birlikte, ülkede sayıları %1.1'e ulaşan Ortodoksların öğretisi de öğretim programları arasında yerini almıştır (Pyysiäinen, 1998: 45; Räsänen, 2005). Zira 1923'te Finlandiya Yunan Ortodoks Kilisesi, Moskova Patrikliğinden ayrılmış, özerk bir kilise olarak İstanbul Fener Rum Patrikhanesi'ne katılmıştır. Aynı zamanda Ortodoks kilisesine, Protestan Kilisesi ile aynı imtiyazları taşıyan devlet kilisesi statüsü resmen verilmiştir (Lauha, 2011: 54). Bu statü, Ortodoks cemaatinin devlet okullarında kendi öğretilerine göre din eğitimi yapabilmelerinin önünü açmıştır. Buna rağmen 2000'li yıllara kadar Protestan kilisesinin okullardaki din eğitimindeki yeri ve önemi devam etmiştir.

Aslında bu dönemde Marksist ideolojilerin ve natüralistlerin din eğitiminin kaldırılmasına, ya da confessional² din dersi yerine seküler ahlak veya dinler tarihi şeklinde bir din eğitiminin olmasına yönelik eleştirileri olmuştur. Ancak, farklı kesimlerden gelen din eğitiminin kaldırma çabaları sonuç vermemiştir. Tüm eleştirilere rağmen okullar, Hıristiyan inancı, ahlakı ve ülkenin ulusal yapısı temele alınarak kurulmuşlardır. Buradan da anlaşılacağı üzere, modern Finlandiya'nın kurulmasında

² Confessional kavramı, bir dine veya mezhebe dayalı olan din eğitimi yaklaşımını ifade etmek, Non-confessional kavramı ise bir dine veya mezhebe dayalı olmayan din eğitimi yaklaşımını ifade etmek için kullanılır.

din ve ulusalcılığın önemli etkileri olmuştur. Hatta bu dönemde Fin eğitim tarihinin iki önemli kişisi olan ve eğitimi şekillendiren J.V. Snellman ve U. Cygnaeus güçlü bir ahlakî toplumun oluşturulması amacıyla Fin eğitiminin din eğitimi ile desteklenmesini savunmuşlardır. Böylece Protestanlık, Fin kimliğini ve vatandaşlığını şekillendirmiştir. Bundan dolayı da vatandaşlık dini ve ahlaki bir birim olarak anlaşılmıştır. Özellikle I. Dünya savaşının çıkması, ülkenin ulus yapısı içerisinde birlik ve beraberliğini gerektirdiğinden, böyle bir ülkünün sağlanması için öncelikle dini değerlere başvurulmuştur. Bu başvuru, dinin Fin toplumundaki önemini ve yerini göstermesi açısından oldukça değerlidir (Saila, 2011).

Saila'ya (2011) göre, 1940 ila 1970'li yıllarda ise vatandaşlık kavramının mahiyetinde değişimler yaşanmıştır. Her ne kadar ahlaki gelişim ve toplumun üyesi olmak için dinin önemi kabul edilse de, iyi bir Finli olmak yalnızca Hıristiyan olmaya bağlanmamıştır. II. Dünya savaşından sonra hızlı bir şekilde yaşanan ekonomik gelişme, endüstrileşme, modernleşme ve sekülerleşme, Fin toplumunun modernleşmesine neden olurken, modernleşme de toplumdaki Hıristiyan değerlerinin temelini sarsmaya ve parçalamaya başlamıştır. Ayrıca bireyselliğin ve demokratik taleplerin artması da, sol ideolojiler ve liberaller tarafından din eğitiminin confessional yapısına yeni eleştirilerin yapılmasına yol açmıştır.

Bu eleştiriler din eğitiminden beklentilerin değişmesine ve din eğitiminin yönünün değişmesine neden olmuştur. Bu değişimle birlikte din eğitiminin en önemli ilgi alanı Fin toplumunun sosyal boyutu olmuştur. Sosyal sorunların çözümüne odaklanan din eğitiminin önceki dönemlerde olduğu gibi vatandaşlık bilincinin oluşturulmasındaki rolü ve görevi bu dönemde de dillendirilmeye devam etmiştir. Sosyal yapının kurulması ve korunması noktasında kendisine görev yüklenen din eğitiminin felsefî alt yapısı da, her zamanki gibi, Fin toplumunun tarihsel kimliği ile ilişkili olan Protestan öğretiyeye dayandırılmıştır (Saila, 2011).

Fin toplumu ulus devlet modelinde bir ülke olmakla birlikte, diğer Avrupa ülkelerinde yaşanan ve gelişen yeni çokkültürlü yapı, 1950'li yıllardan itibaren Finlandiya'da görülmeye başlamıştır. Elbette ki, çokkültürlü yapıya doğru ilerlemedeki en önemli etken iş göçünün yaşanmasıdır. Finlandiya'da 1980'lerde 17 bin olan yabancı sayısının günümüzde 85 bine ulaştığı görülmektedir. Finlandiya'da yabancı sayısı artmakla birlikte, yabancı sayısı ülke nüfusunun yaklaşık olarak %2'sini oluşturmaktadır. Finlandiya'da yaşayan yabancıların neredeyse yarısı başkent Helsinki'de yaşamaktadır ki, buradaki yabancılar nüfusun %4'üne karşılık gelmektedir (Matinheikki-Kokko, 1998; Tilastokeskus, 2000; Kallioniemi, 2003a). Yabancı göçmen sayısının artmasına rağmen, Finlandiya'nın halen daha tek kültürlü bir toplum olduğunu söylememiz yanlış olmayacaktır. Artan yabancı göçmen sayısı pek çok etkiye sahiptir ve gelecekte okul sisteminin her aşamasında özellikle de din eğitiminin öğretiminde bu etki daha da fazla olacaktır (Kallioniemi, 2003a).

Farklı dini arka plandan gelen öğrencilerin okul sistemi içerisinde görülmesi, din eğitiminin zaman içerisinde Protestan temelli yapısının, diğer inanç öğretilerini kapsayacak şekilde genişlemesini sağlamıştır. Bu gelişme 2000'li yıllarda, farklı arka plana sahip dini toplulukların din eğitimi taleplerinin daha da artmasına ve kendi dini inançlarına uygun yeni din derslerinin okul sistemi içerisine girmesine yol açacaktır.

1970'de eğitimin yönetimi tamamen devlet tarafından üstlenilmesiyle birlikte eğitim işlerinde kilisenin sorumluluğu son bulmuştur. Artık bu dönemde Hıristiyanlık eğitimi için tek ideolojik bir temel olmaktan çıkmıştır (Saila, 2011), ancak her ne kadar eğitim kiliseden ayrılarak devletin yönetimine geçse de eğitimin temeli Hıristiyanlık üzerine kurulmaya ve okul da bir Hıristiyan okulu olmaya devam etmiştir. Dolayısıyla bu dönem için de Hıristiyanlığın, okulun eğitim işlerinin önemli bir parçası olarak görüldüğünü söyleyebiliriz (Saine, 2005).

Bu dönemde zorunlu eğitim 9 yıla çıkarılırken, ortaokuldan mezun olan öğrenciler liselere veya meslek liselerine devam edebilmişlerdir. Okul sistemindeki bu değişimle birlikte, daha önce ilkokulda zorunlu olarak okutulan din dersi, sonraki eğitim aşamalarında da zorunlu ders olarak okutulmaya devam etmiştir.

1970'li yılların bir başka özelliği de bu dönem içerisinde bağımsız ve özgür düşünme ile toplumda yaşanan sosyal değişimler ve artan farklı dünya görüşleri daha demokratik ve daha eşitlikçi bir toplum düşüncesinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu dönemde din eğitimi, ahlaki ve kültürel boyutları sebebiyle sivil eğitim için yararlı görülmüştür. 1980 ila 1990 yıllar arasında da din eğitiminin kişisel gelişime olan katkısı ve ahlaki sorumluluğun kazanılmasındaki rolü devam etmiştir. 1990 ila 2000'li yıllarda din eğitiminin bireysel kimliğin kazanılmasında ve vatandaşlık bilincinin oluşturulmasındaki etki ve görevi devam etmiştir. Ayrıca bu dönemde çok kültürlü bir toplumun aktif bir üyesi olarak vatandaşlık kavramı, ulusalcı ve Hıristiyan bir kelime olması yanında, hala Hıristiyan ahlakını ve öğrencilerin kendi gelenekleri ile uyumlu bir özelliğe sahip olmalarını içeren bir kavram olarak anlaşılmaya devam etmiştir. Bu dönemden itibaren din eğitimi, daha teknik bir kavram olarak anlaşılmış, dinin kültürel boyutuna daha fazla vurgu yapılmıştır. Din eğitiminden öğrencilere kültürel ve sosyal bilgiyi vermesi ve ahlaki eğitimle de çocukların dünyadaki sorumluluklarını görmeleri konusunda yardımcı olması beklenmiştir (Saila, 2011).

2000'li yıllardan günümüze Finlandiya'da din eğitimi açısından önemli gelişmeler yaşanmıştır. 2003'te din özgürlüğü yasasının çıkarılması, temel eğitim ve lise öğretim programlarının yenilenmesi bu yeni dönemin en önemli özellikleridir. Bu dönemden itibaren din eğitimindeki tek tipli Protestan öğreti yanında başta Ortodoks öğreti olmak üzere diğer dinlerin de öğretimi, programlara dahil olmuştur.

Hella (2007) ve Saila (2011) 2003'teki din özgürlüğü yasası ile temel ve lise eğitimindeki din öğretimi programlarının kişilerin kendi dini inançlarına göre düzenlenmesi ve din eğitiminin bu anlayışa uygun bir şekilde verilmesi gerektiğini vurgulamasından dolayı, günümüz Finlandiya'daki din eğitiminin non-confessional (bir dine veya mezhebe bağlı olmayan din eğitimi) yaklaşıma göre düzenlendiğini

söylemektedirler ki, biz bu düşünceyi paylaşmıyoruz. Zira din dersi programlarının yerelde eğitim uzmanlarıyla ve dini toplulukların temsilcileriyle birlikte, öğrencilerin kendi inanç ve geleneklerine göre tasarlanması bir ülkenin din eğitiminin non-confessional yaklaşıma göre düzenlendiğini belirtmek için yeterli değildir. Non-confessional yaklaşımın temel vurgusu, İngiltere pratiğinde olduğu gibi din eğitiminin bir dine veya mezhebe bağlı olmaksızın belirli öğrenme temaları bağlamında farklı dinlere göre öğretiminin yapılmasıdır. Finlandiya'da ise öğrenciler, kendi inanç öğretilerine göre tasarlanmış din derslerini kendileri için belirlenmiş ayrı sınıflarda görürler ve bu derslerin içeriği de confessional karakterlidir.³

Demografik Yapı: Fin Nüfusunun Dini Topluluklara Göre Dağılımı

Din eğitiminin mevcut durumuna geçmeden önce, din eğitiminin mevcut yapısını daha iyi bir şekilde anlamak amacıyla, Finlandiya'da dini nüfusun nasıl bir dağılım gösterdiğine değinmek yararlı olacaktır.

2011 istatistiklerine göre Finlandiya nüfusu 5.401.267'dir Ülkenin hâkim unsuru olan Protestan kilisesine mensup kişi sayısı 4.175.443'tür. Yani ülke nüfusunun %77.3'ü Protestan kilisesine bağlıdır. Ülkede Protestan kilisesinden sonra ikinci önemli dini topluluk Ortodokslardır. Finlandiya'da Rum Ortodoks kilisesine mensup kişi sayısı 58.584'tür ve ülke nüfusunun %1.1'ine karşılık gelmektedir. Ortodoks kilisesi, Finlandiya'da azınlık dini statüsündedir. Fince konuşan Ortodoks kilisesi özerktir ve İstanbul'daki Ortodoks Patrikliğine bağlıdır. Ortodoks din dersleri, Protestan din dersleri gibi hem temel eğitimde hem de lise eğitiminde zorunlu olarak verilmektedir. Yaklaşık her yıl Fin Ortodoks kilisesine mensup 6.000 öğrenci okullarda öğrenim

³ Bize göre din eğitimi yaklaşımlarını ifade ederken, confessional ve non-confessional kavramlarını kullanmak yerine, Albert'in önerdiği integrative ve seperative kavramlarını kullanmak hem bu karışıklığı ortadan kaldırmak hem de ülkelerin din eğitimi yaklaşımlarını ifade etmek için daha geçerli olacaktır. "Çok değer odaklı" din eğitimi yaklaşımı olarak tercüme edilebilecek "integrative" din eğitimi yaklaşımı "farklı dini arkaplanlardan gelen öğrencilerin, bir dine mensup olsun ya da olmasın bir sınıfta bir arada olduğu ve farklı dinler hakkında bilgileri beraberce öğrendikleri din eğitimi modelidir". Buna göre bu yaklaşım, "bir sınıf içerisinde, farklı dinlere sahip olan öğrencilerin bir arada din eğitimi almalarını" ifade eder. "Tek değer odaklı" din eğitimi yaklaşımı olarak tercüme edilebilecek "separative" din eğitimi yaklaşımında, öğrenciler sahip oldukları dini geleneğe göre ayrılırlar ve kendi dinlerini ve "ötekilerin" dinlerini, birbirlerinden bağımsız ayrı sınıflarda, başlarında din eğitiminden sorumlu ve devletle ilişkisi olan dinî topluluğun yetkilendirdiği bir öğretmenin kontrolü altında öğrenirler. Bir başka ifadeyle, öğrenciler kendi inanç öğretilerinin verildiği sınıflarda ayrı ayrı eğitim görürler. Bu sebeple Seperative din eğitimi yaklaşımı, "confessional-bir dine veya mezhebe dayalı" din eğitimi yaklaşımının karşılığı olarak kullanılmaktadır. Bkz: Alberts, W. (2007). Integrative religious education in europe, A study of religions approach. *Religion and Reason*, (45), Berlin/New York: De Gruyter; Alberts, W. (2010). The Academic study of religions and integrative religious education in europe", *British journal of religious education*, (32), 3 ve Bahçekapılı, M., (2011). Integrative religious education approach in the context of England and availability for Turkey. *Journal of intercultural and religious studies*. (1), 12-13, 16.

görmektedir. Ortodoks din dersleri için istihdam edilen öğretmen sayısı ise yaklaşık 300'dür (Aikonen,1997).

Tablo 1: Nüfusa Göre Finlandiya'daki Dini Toplulukların Sayısal Verileri

Dini topluluk	Yaş							
	Toplam	0 - 14	15-24	25 - 34	35 - 44	45-54	55-64	65 -
Toplam	5.401.267	888.982	660.647	685.685	660.077	747.204	779.032	979.640
Protestan Kilisesi	4.175.443	751.867	522.327	463.215	470.935	547.562	594.141	825.396
Diğer Protestan Kiliseler	1.317	192	153	168	172	200	182	250
Finlandiya'da Rum Ortodoks Kilisesi	58.584	10.035	6.631	5.858	6.210	8.010	8.600	13.240
Diğer Ortodokslar	2.599	617	232	387	440	366	302	255
Yehova Şahitleri	19.001	1.857	1.805	2.777	2.259	2.871	3.323	4.109
Finlandiya Bağımsız Kilisesi	14.789	1.973	1.725	2.053	1.861	2.320	2.425	2.432
Katolik Kilisesi	11.091	2.693	1.513	1.699	1.891	1.496	954	845
İslami Cemaatler	10.088	3.206	1.765	1.775	1.545	1.055	429	313
Pentecostal Kilisesi	6.876	898	860	1.096	824	788	997	1.413
Adventist Kilisesi	3.553	220	320	371	365	540	653	1.084
J.Chr Kilisesi-Mormonlar	3.208	516	506	468	358	430	385	545
Baptist Cemaati	2.320	165	261	278	296	318	374	628
Metodist Kilisesi	1.342	168	110	132	178	214	237	303
Yahudi Cemaati	1.198	167	150	150	139	165	180	247
Budist Cemaati	509	62	71	98	119	101	37	21
Anglikan Kilisesi	84	9	9	7	7	13	13	26
Diğer	1.293	141	150	151	176	202	245	228
Hiçbir Dini İnanç	1.087.972	114.196	122.059	205.002	172.302	180.553	165.555	128.305

Kaynak: Fin İstatistik Kurumu, 2011.

Sırasıyla ülkedeki diğer dini toplulukların sayısını vermek gerekirse; 19.001 kişi Yehova Şahitleri'ne, 14.789 kişi Finlandiya Bağımsız Kilisesi'ne, 11.091 kişi Finlandiya'daki Roma Katolik Kilisesi'ne, 10.088 kişi İslam toplumuna, 6.876 kişi Pentecostal Kilisesi'ne, 3.553 kişi Adventist Kilisesi'ne, 3.208 kişi Mormon Tarikatı'na, 2.320 Baptist Kilisesi'ne, 1.302 kişi Metodist Kilisesi'ne, 1.198 kişi Yahudi cemaatine, 509 kişi Budist cemaatine ve 84 kişi de Anglikan Kilisesi'ne mensuptur.

Tablo 1'deki verilere göre dikkat çeken husus, genel nüfus içerisinde İslam toplumunun oranı, 10.008 ile dini topluluklar arasında 6. sırada gelirken, 0-14 yaş arasında 3.206 kişi ile Protestan ve Ortodoks cemaatinden sonra 3. sırada geliyor olmasıdır. Bu durumun, ülkedeki doğuma bağlı Müslüman sayısındaki artıştan kaynaklandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak bu durum, Finlandiya'da en hızlı büyüyen dini topluluğun, İslam toplumu olduğunu göstermektedir. İslam toplumuyla ilgili göze çarpan bir başka özellik Finlandiya'da da İslam toplumunun kendi içinde ayrışmasıdır. Kotiranta'ya (2011: 140) göre Finlandiya'da bilinen 22 ayrı İslam topluluğu bulunmaktadır.

Finlandiya'da Protestan kilisesinin hâkim bir unsur olması, 2003 yılına kadar okullardaki din eğitiminin, dini temelli ve Protestan öğretisine göre tasarlanmasına yol açmıştır. Daha sonra da göreceğimiz üzere, 2003 sonrası Protestan öğretiye göre

tasarlanan bir din eğitiminden, ülkedeki diğer dini toplulukların da kendi din eğitimlerini yapabilecekleri yeni bir döneme girilmiştir.

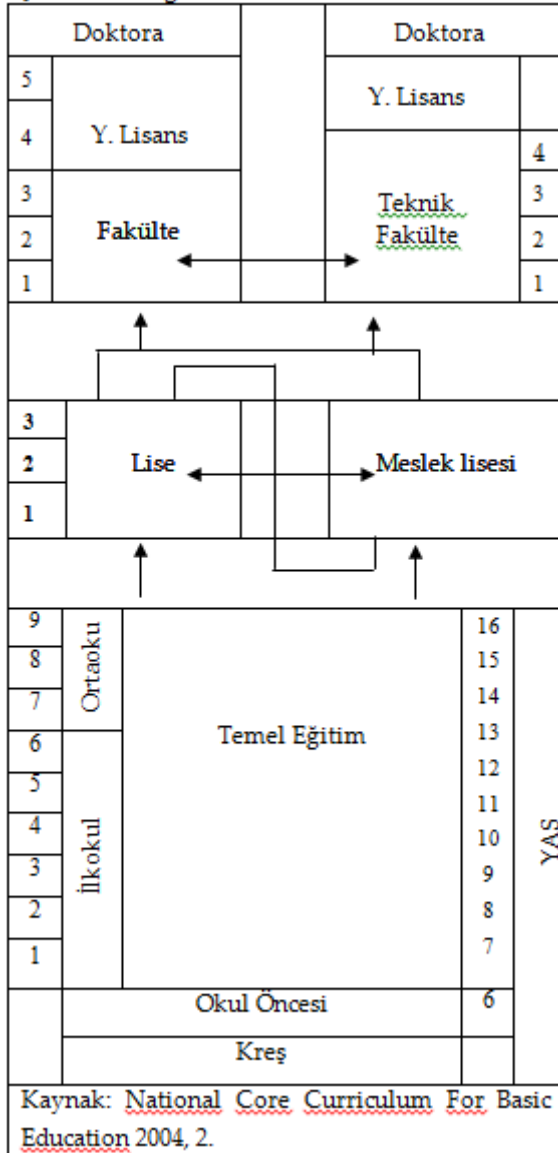
Eğitim Sisteminin Yapısı

Finlandiya'da eğitim, bir kamu hizmetidir. Genel, mesleki ve yüksek eğitim ücretsizdir. Kamu okullarında eğitim, devlet ve yerel yönetimler tarafından finanse edilir. Genel eğitim ve mesleki eğitim yerel yönetimler tarafından desteklenirken, üniversiteler özerktirler ve hükümetler tarafından desteklenirler (Niemi ve Jakku-Sihvonen, 2009: 1).

Yereldeki eğitimden, yerel yönetimler sorumludur ve okulların öğretim programlarını, ulusal program temelinde yerele uygularlar. Kendi ihtiyaçları doğrultusunda programlarda bir takım konuları önceleyebilir ya da öteleyebilirler (Niemi ve Jakku-Sihvonen 2006: 7-12).

Okul öncesi eğitim, kreş ve anaokulundan oluşmaktadır. Anaokulu eğitimi 6 yaşında başlar, ancak zorunlu

Şekil 1: Fin Eğitim Sistemi

olmayıp ailelerin tercihine bırakılmıştır. Finlandiya’da çocukların %96’sı anaokullarına gitmektedir.

Temel eğitim 9 yıldır ve zorunludur. İlk 6 yıl ilkokul, 7. 8. ve 9. sınıflar ise ortaokuldur. Öğrencilerin tüm eğitim materyalleri ve bir öğün yemekleri okul tarafından karşılanır.

Lise eğitimi zorunlu değildir. Genel lise ile meslek lisesi birbiriyle geçişkindir. Öğrenciler liseden meslek lisesine ve meslek lisesinden liseye geçebilirler. Fin eğitim sisteminde, ülkemizde olduğu gibi okulları denetlemek için teftiş sistemi yoktur. Her kurum, ulusal hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını kendisine ait bir iç denetim mekanizmasıyla kontrol etmektedir (Niemi ve Jakku-Sihvonen, 2009: 2).

Din Eğitiminin Gelişimi

Nüfusun büyük çoğunluğunun Protestan olması sebebiyle Finlandiya’daki din eğitimi genel olarak Protestan karakterlidir. Bundan dolayı, Finlandiya’da din eğitimi uzun bir süre din temelli-confessional (bir dine ve mezhebe dayalı din eğitimi) yaklaşımına uygun olarak yürütülmüştür (Nevalainen ve Luodeslampi, 2007: 77).

Finlandiya’da din eğitimi genel çerçevede confessional yaklaşıma göre düzenlenmiş olsa da, özellikle Avrupa Konseyi’nin 2002’den beri, kültürler arası ve inançlar arası diyalog faaliyetlerine verdiği öneme binaen, Finlandiya’da da kültürler arası ve dinler arası diyaloga verilen önem gün geçtikçe artmakta ve Finlandiya da diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, çokkültürlü bir yapıya doğru ilerlemektedir. Fin Ulusal Çerçeve Programı, temel eğitimin değerlerinden biri olarak öğrencilere “hoşgörüyü ve kültürler arası anlayışı” kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu sebeple, ülkede uygulanacak din eğitimi modelleri hakkında sürekli yeni tartışmalar ve öneriler yapılmaktadır (NCCBE, 2004: 12; Kristiiana Holm ve diğerleri, 2007: 1; Räsänen ve Ubani, 2009: 66-67).

2003 yılında yapılan Din Özgürlüğü Yasası ve farklı inanç kesimlerinin toplum içerisinde varlıklarını göstermesi sonrasında Protestan Kilisesi’nin baskın ağırlığına rağmen, din derslerinin içeriği hakkında tartışmalar artmıştır. Artan yeni talepler doğrultusunda Protestan din eğitiminin içeriğinde bir takım değişikliklere gidilmiştir. Protestan din eğitimi, içeriksel yapısındaki bu değişim sebebiyle tam anlamıyla confessional olarak değil de “weak confessional”⁴ olarak ifade edilmektedir (Räsänen ve Ubani, 2009: 66).

Finlandiya’da din eğitiminin tarihi çok eski dönemlere kadar uzansa da, daha önce belirttiğimiz gibi 1923’deki ilkokul yasasıyla zorunlu olarak okutulan din derslerinin yapısı, 1998’de 628 sayılı Temel Eğitim Kanunu’nda da korunarak, ilk ve

⁴ “Weak confessional” kavramı, din eğitimi programının tam anlamıyla doktriner yani bir dine veya mezhebe dayalı din eğitimi yaklaşımına göre tasarlanmadığını, başka inanç ve öğretileri de içerdiğini ifade etmek için kullanılmıştır. Ancak, Protestan din dersi programında farklı inançlara ve değerlerine yer verilmesi, bir öğretim programının tam anlamıyla confessional olmadığı anlamına gelmez. Zira, öğretim programlarının incelendiği bölümde de görüleceği üzere, temel ve lise öğretimindeki Protestan din dersi programları confessional karakterlidir.

ortaöğretimde okutulan zorunlu dersler arasında yer almıştır. Daha önce okullarda Protestan temelli düzenlenen din eğitimi öğretim programları, 2003'teki Din Özgürlüğü Yasası ve beraberinde hazırlanan öğretim programlarıyla birlikte öğrencilerin kendi inanç öğretilerine göre düzenlenmeye başlanmıştır.

Ancak okullarda her dini topluluğa göre din eğitimi yapılmamaktadır. Okullarda bir dini topluluğa göre din dersinin yapılabilmesi için temel üç şart bulunmaktadır. Bunlar:

1. Din eğitiminin yapılacağı din veya mezhebin Finlandiya tarafından tanınması,
2. Bu din veya mezheba ait öğretim programının, Fin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanarak Ulusal Çerçeve Programı içerisinde yer alması,
3. Bir din veya mezhebe bağlı din eğitimi için, o belediye sınırları içerisinde bu dine ve mezhebe bağlı en az üç öğrencinin olmasıdır.

Farklı dine veya mezhebe bağlı öğrencilerin kendi inançları doğrultusunda din eğitimi almaları 2004'de değişen Temel Eğitim Kanunu ile Genel Lise Okulları Kanunu'nda yerini almıştır. Yeni confessional din eğitimi yaklaşımının getirdiği bir yenilik de din eğitiminde uygulama boyutuna geçilmiş olmasıdır. Böylece, öğrencilere yalnız kendi dinleri veya mezheplerine göre okullarda din eğitimi uygulaması hakkı verilmiştir. Bu sayede öğrenciler, başka bir dinin ve mezhebin öğretilerine ait bir takım uygulamaları yapma zorunlulukları ortadan kalkmıştır. Bu yeni düzenleme, yalnız Hıristiyanlık dışındaki dinlere mensup olan öğrencilere değil, bilakis daha çok azınlık durumunda olan ve yeterli öğrenci olmadığı için Protestan din eğitimi almak zorunda kalan öğrencilere yarar sağlamıştır (Räsänen, 2005: 1).

Şuan itibariyle Fin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylan Ulusal Çerçeve Programında Protestan öğretimi programı yanında Ortodoks, İslam, Katolik, Yahudi, Adventist, Budist, Bağımsız Kiliseler, Krishna Topluluğu ve Bahailerin kendilerine ait din dersi öğretim programları bulunmaktadır. Bununla birlikte her hangi bir dine mensup olmayan öğrenciler için de din dersine alternatif olarak "Ahlak" dersi okutulmaktadır (Räsänen ve Ubani, 2009: 58).

Finlandiya'da eğitim sistemi iki aşamadan oluşmaktadır. Bunlardan ilki, 1'den 9'uncu sınıfa kadar temel eğitimin verildiği kısımdır. Diğer ise lise öğretimidir. Öğrenciler ilkokuldan (7 yaşından) lise son sınıfa kadar (17/18 yaşa kadar) genel eğitim içerisinde zorunlu olarak din dersi görürler. Okulların idaresi, diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, Yerel yönetimler tarafından yürütülmektedir (Sakaranaho, 2009: 110-111; Räsänen ve Ubani, 2009: 59). Öğrenciler ilkokulda yalnızca zorunlu olan din dersini haftada bir saat olarak alırlar, ortaöğretimden itibaren ise zorunlu din derslerine ilaveten ayrı dönemler halinde diğer seçmeli din derslerini alırlar.

Bununla birlikte, meslek lisesinde din dersi bulunmamaktadır. Mesleki okullarda zorunlu din dersi yerine seçmeli olarak okutulan "ahlak" ve "yabancı

kültürler” dersleri bulunmaktadır (Nevalainen ve diğerleri, 2007: 79; Räsänen ve Ubani, 2009: 58). Ahlak dersinin hedefi bilinen önemli dünya dinlerinin vurguladığı değerler bilgisini geliştirmektir. Yabancı kültür dersinin hedefleri arasında ise, farklı kültürlerin değerlerini, normlarını, adetlerini, dinlerini vb. konuları öğrencilere öğretmek ve farklı kültürler arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri öğrencilere tanıtmak yer almaktadır (Holma, 2000: 40).

Görüleceği üzere, Finlandiya’da ilköğretimden ortaöğretimin sonuna kadar bütün aşamalarda din eğitimi alınabilmektedir. Din eğitimi, din esaslı eğitimin karakterine uygun olarak çocukların çoğunluğunun dinî yönelimine göre yapılmaktadır (Kallioniemi, 2003a: 33). Ne var ki yeterli sayıda aynı inanca mensup öğrenci ve her inanca göre eğitim programının olmaması sebebiyle, farklı Hıristiyan inancına mensup öğrencilerin temel eğitimde Protestan din dersine girdikleri görülür. Bu durum, temel eğitimdeki din derslerinin Protestan ağırlıklı olmasına neden olmaktadır. Ancak, lise döneminde alınan din eğitiminin tamamıyla öğrencilerin kendi inanç öğretilerine göre düzenlendiği söylenebilir (Lyhykainen, 2009: 197).

Finlandiya’da öğrencilerin din derslerine katılımı oldukça yüksektir. Bununla birlikte yasal olarak öğrencilerin derse girmeme hakları da bulunmaktadır. Bunun için öğrencilerin okul idarelerine bir dilekçe ile başvurmaları gerekmektedir. Devlet okullarındaki din dersleri genel olarak Protestan mezhebine bağlı olarak okutulduğu için, farklı inanç toplumundan gelen bazı öğrencilerin bu dersten muaf olma haklarını kullandıkları görülür. Bu durumdan en çok etkilenenler ise küçük Hıristiyan mezheplerine bağlı olan öğrencilerdir. Protestan olmayan pek çok Hıristiyan öğrenci, Protestan din eğitimi almaktadır (Nevalainen ve diğerleri, 2007: 77).

Din Dersi Öğretim Programlarının Yapısı

Finlandiya’da okullardaki din öğretimi programı oldukça tartışmalı bir konudur. Okullarda din eğitime karşı olanların temel iddiası, din eğitiminin kilisenin sorumluluğu altında verilmesi gerektiği yönündedir. Bu görüşü benimseyenlere göre din eğitimi, okulların amaçları ile ilgili bir alan değildir. Okullarda din eğitimi savunanların temel iddiası ise dinin, kültürel mirasın en önemli parçası olduğudur. Bu görüşün savunucularına göre İncil hakkında ve Finlandiya’daki dini oluşumlar/hareketler hakkında bilgisi olmayan bir öğrencinin Fin kültürünü öğrenmesi ve anlaması mümkün değildir. Zira Fin toplumunun değerleri Protestan ahlakla şekillenmiştir. Kültürel, tarihsel ve ahlaki sebepler, okullarda din eğitiminin yer alması için meşru bir zemini oluşturur. Okul sisteminin önemli bir hedefi yaşamın farklı görünüşlerini ve onların mantıksal geçerliliğini yansıtmak konusunda çocuklara rehberlik etmek olduğuna göre, din eğitimi de temel insan sorunlarını ele alarak pek çok soru üzerinde benzersiz bir bakış açısı sağladığı okulun hedeflerine destek verdiği için okullarda öğretilmesi savunulmakta ve haklı görülmektedir (Puolimatka ve Tirri, 2006: 39).

Finlandiya’da uzun yıllar boyunca din eğitiminin confessional boyutu tartışma konusu olmuştur (Puolimatka ve Tirri, 2006: 39). Ancak 2003’te Dini Özgürlükler

Yasasının onaylanması ile birlikte, artık confessional ifadesinden, öğrencilerin bağlı oldukları ve geldikleri dini arkaplana göre din eğitimi almaları anlaşıldığını söyleyebiliriz. Buna rağmen, okul öncesi ve ilkokulda (ortaokul ve lise hariç) verilen din eğitiminin içeriksel yapısında Protestan öğretiminin hâkim olduğu görülmektedir (Räsänen ve Ubani, 2009: 58).

Finlandiya'da okul öncesi, temel eğitim ve lise eğitiminin yönetiminden ve tüm organizasyonlarından yerel yönetimler sorumludur. Öğretim programında yer alan derslerin genel çerçevesi Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenirken, derslerin uygulamadaki planları yerelde hazırlanmaktadır. Dolayısıyla her belediye bünyesinde öğretim programlarının uygulamasına yönelik kurullar oluşturulmaktadır. Okul öncesinden lise öğretimin son sınıfına kadar süren din derslerinin tüm programları, Eğitim Bakanlığının yayımlamış olduğu genel çerçeve programlarına göre, yerel yönetimlerdeki eğitim uzmanları ve dini topluluk temsilcilerinden oluşan eğitim komisyonları tarafından hazırlanmaktadır (AANCCBE, 2010; Korpela, 2010: 2).

Okul öncesi Din Dersi ve Öğretim Programı

Finlandiya'da okul öncesi eğitim, temel eğitim kurumlarında ve bağımsız anaokullarında yapılır. Okul öncesi eğitim, öğrenciler temel eğitim okullarına gitmeden 1 yıl önce başlar. Okul öncesi eğitimin temel amacı sonraki eğitim basamağı ve öğrenmeler için öğrencilerin kapasitesini ve tecrübelerini geliştirmektir.

Din eğitimi okul öncesi öğretim programlarının bir parçasıdır ve tarihi çok eskilere dayanır. İlk okul öncesi kurum 1888'de Helsinki'de kurulmuştur. Friedrich Frobel'in ortaya koyduğu ilkeler, ilk kurulan okul öncesi kurumların amaç ve metotlarını önemli ölçüde etkilemiştir. Bu dönemde Hıristiyan ahlakı, okul öncesi kurumların temel özelliğiydi ve eğitimin amacı çocuklara, Tanrı'ya duyulan sevgiye ve onun koruyuculuğuna olan güven duygusunu vermektir. Öğretim programı Tanrı'ya sadakati ve şükranı vurguluyordu. Din eğitiminde çocuklara Hıristiyan geleneği ve festivalleri sunuluyor, dualar ve ilahiler okul öncesi kurumlarda normal gündelik aktiviteler halinde yer alıyordu. Çocuklar, İncil hikayelerini okuyorlar ve çocukların bu hikayeleri de tartışmaları teşvik ediliyordu (Laukkanen ve diğerleri, 1979: 46, 52; akt: Kallioniemi, 2003b: 340). 1970'lere kadar okul öncesi kurumların işlevleri, genel olarak önceki yıllarda uygulanan politikaların devamı mahiyetinde olmuştur ve 1970 sonrası bu okulların sayısında da ciddi artışlar yaşanmıştır.

1979'da anaokullarında eğitimin amaçlarını belirlemek için bir komisyon kurulmuştur. Söz konusu komisyon, 1980'de bugün dahi okul öncesi eğitime rehberlik eden bir rapor hazırlamıştır. 1983'de revize edilen bu rapor üzerinden bir yasal düzenleme yapılmıştır. Söz konusu yasal düzenlemede şöyle denilmektedir (Act of Day Care 1983, Section 2):

“Anaokullarının temel görevi çocukların bedensel, sosyal, duygusal gelişimini ve bütün kültürel mirasımızı göz önünde bulundurarak estetik, entelektüel, ahlaki ve dini açıdan yetişmelerine teşvik etmektir.”

19 Aralık 2000 tarihinde Eğitim Bakanlığı tarafından Temel Eğitim Kanununun 14. Bölümüyle uyumlu olarak “Okul Öncesi Eğitim İçin Temel Eğitim Programı” yayımlanmıştır.⁵ Programın birinci bölümü olan okul öncesi eğitimin rolü ve genel hedefleri başlığı altında “Okul öncesi eğitim, toplumun temel değerleri üzerine kurulur... Okul öncesi eğitimin rolü, çocukların sorumlu davranışlar sergilemeleri, genel kabul görmüş kurallara riayet etmeleri ve başkalarına karşı saygılı olmaları yönünde rehberlik ederek insancıl bir birey ve ahlaki olarak toplumun sorumlu bir üyesi olarak yetişmelerini katkı sağlamaktır.” (Core Curriculum for Pre-school Education 2000: 7) denilmektedir. Okul öncesi eğitimin, “toplumun değerleri üzerine kurulur” ile “ahlaki olarak toplumun sorumlu bir üyesi olma” ifadeleriyle aslında, okul öncesi eğitimde Fin toplumunun temel değerlerinin inşa edildiği Protestan öğretime ve onun ahlaki değerlerine vurgu yapıldığını söyleyebiliriz.

Okul Öncesi Öğretim Programı, “Ahlak ve Felsefe” dersleri başlığı altında, okul öncesi eğitimde nasıl bir din ve ahlak eğitiminin uygulanacağını ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır (Core Curriculum for Pre-school Education 2000: 12-13).

Okul öncesinde çocukların din eğitimi alıp almamaları Anayasa’nın 7. maddesi uyarınca aileleri ve yasal temsilcilerine bırakılmıştır. Okul öncesinde din eğitimi alınabildiği gibi, aileler çocuklarının din eğitimi dersini almasını istememesi durumunda, bu öğrenciler için alternatif olarak seküler yapıda yapılandırılmış olan “Ahlak” dersi verilir.

Okul öncesinde din eğitiminin amacı dinle ilgili konuları ele alarak yeni imkânların ortaya çıkmasını sağlamak, dini festivalleri çocuklara öğretmek ve de bunların niçin ve nasıl kutlandığını öğretmektedir. Din eğitiminin bir başka amacı da, öğrencilerin dinlerinin temel içeriği ile kendi imkanları arasında ilişki kurmalarını sağlamaktır.

Okul öncesindeki din eğitimi, genel ahlak eğitimini ve kültür felsefesi içinde bir eğitimi içerir. Öğretim programına göre genel ahlak eğitimi, bütün faaliyetleri ve tüm dini toplulukları kapsayacak şekilde genel olmalıdır. Ahlaki eğitim, özgüven duygusunun gelişimi ile başlar ve kişilerarası sosyal becerileri ve buna ilaveten yaşam çevresini kuşatacak şekilde genişler. Ahlaki eğitim, okul öncesinde farklı durumlara entegre edilebilir ve çocuklarla tartışmalar ve rol oynama yöntemi kullanılarak çocukların etik düşüncelerinin geliştirilmesi sağlanır (Core Curriculum for Pre-school Education 2000: 13).

Seküler ahlak (dersi) eğitiminin amaçları ise insan ilişkileri, kültürel kimlik ve insan, doğa ve toplum arasındaki ilişkilerle ilgili görüşleri ele alarak çocukların

⁵ Ayrıca okul öncesi eğitim için, 2004’te “Erken Çocukluk Dönemi Eğitimi ve Bakımına Dair Ulusal Öğretim Programı Rehberi” yayımlanmıştır.

yeteneklerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Seküler ahlak öğretimi, hoşgörüyü, ölçülü, adaletli ve hakkaniyetli olma, yardımseverlik ve duyarlılık vb. konuları içermelidir.

Temel Eğitim'de Din Dersleri ve Öğretim Programı

2004'teki Temel Eğitim Kanunu doğrultusunda Fin Ulusal Eğitim Komisyonu tarafından 16 Ocak 2004 yılında yeni Temel Eğitim Öğretim Programı hazırlanmıştır. Söz konusu öğretim programı, 01 Ocak 2011'de bir takım ilaveler yapılarak yenilenmiştir. Din dersleri ile ilgili programların içeriği ise 2004'teki öğretim programında belirlenen esaslar doğrultusunda kalmıştır.

Temel eğitimdeki din öğretimi çocukların kendi dini bilgilerini öğrenmelerini sağlamayı, çocukların farklı dinlerle ve görüşleriyle karşılaşmalarında onlara yardımcı olmayı ve Fin toplumunda etkili olan diğer dini gelenekleri tanımalarına destek olmayı hedeflemektedir. Din öğretiminin görevi, çocuklara bilgi, yetenek ve tecrübeler sunmaktır.

Temel Eğitim basamağındaki din eğitimin genel amaçları kısaca şöyle sıralanabilir (National Core Curriculum For Basic Education 2004: 201):

1. Çocuklara kendi dinlerini tanıtmak,
2. Çocuklara Fin toplumunun manevi geleneğini tanıtmak,
3. Çocuklara diğer dinleri öğretmek,
4. Çocukların dinlerin kültürel ve insani boyutunu anlamalarına yardımcı olmak,
5. Ahlaki bir yaşam içerisinde çocukları eğitmek ve onların dinin ahlaki boyutunu anlamalarına yardımcı olmaktır.

Temel Eğitim basamağında okutulmakta olan din derslerinin öğretim programı hem sınıf düzeyinde hem de din ve mezhepler açısından farklılık arz etmektedir. Temel eğitim, 1. sınıftan 9. sınıfa kadar sürmektedir. Öğretim programları da 1-5. sınıflar ve 6-9. sınıflar olmak üzere 2 ayrı bölümden oluşmaktadır. Din eğitiminde confessional yaklaşım benimsendiği için, din derslerinin öğretim programları da öğrencilerin kendi dini gelenekleri temele alınarak tasarlanmaktadır. Öğretim programında Protestan ve Ortodoks din dersinin programları ayrıntılı olarak işlenirken, diğer dinlerin öğretim programları hakkında bilgi verilmemekte, din eğitiminin genel amaçlarının Protestan, Ortodoks ve diğer dinlerin öğretim programları için de geçerli olduğu ve diğer dinlerin öğretim programlarının daha sonra ayrıca basılacağı belirtilmektedir (National Core Curriculum For Basic Education 2004: 212).

Temel Eğitimde Protestan Din Dersleri

Temel eğitimin ilk 5 sınıfında yapılan din öğretiminin temel görevi, çocuklara Tanrı, Hz. İsa, İncil, Eski Ahit, Hıristiyanlık, mezhepler ve diğer dinler hakkında temel düzeyde bilgi vermektir.

Protestan Din Dersi: 1-5. Sınıflar

Temel eğitimin ilk beş sınıfındaki Protestan din dersinin amaçları ise:

Çocuklar;

1. Hayata ve kendilerine güven duyarak, geleceğe emin adımlarla hazırlanacak ve dinin kendilerinin ve başkalarının hayatlarındaki etkisini göreceklerdir,
2. Yeni Ahit'i (İncili) ve Hz. İsa'nın hayatını ve öğretisini temel düzeyde öğreneceklerdir,
3. Eski Ahit'in ana anlatılarını temel düzeyde öğreneceklerdir,
4. Protestan kilisesi ve Protestan cemaatini temel düzeyde öğreneceklerdir,
5. Diğer Hıristiyan kiliselerini ve dini olmayan diğer grupları temel düzeyde öğreneceklerdir,
6. Ahlaki soruları düşünme, duygularını ve tecrübelerini paylaşma ve Hıristiyan ahlakını uygulama konusunda kendilerini geliştireceklerdir.

Tablo 2: 1-5. Sınıflar Protestan Din Dersi Öğretim Programının İçeriği

Ana Konular	İçerik
Tanrıya Güvenme ve Güvende Olma	-Çocukların tecrübelerinden ve hayat durumlarından ortaya çıkan yaşam ve ölüm soruları -Baba ve yaratıcı olarak Tanrı, Tanrı'nın koruması, Tanrının insanı gözetmesi konusunda Hz. İsa'nın öğretisi
Değerli ve Benzersiz Bir Yaşam	-Köklerimiz; Çekirdek ve geniş ailenin değerleri ve gelenekleri -Bireye ve doğaya saygı, sorumluluk ve seçim yapma -Temaya uygun İncil hikayeleri -Hoşgörü; Çocukların yaşamlarında karşılaştıkları kiliseler, dinler ve azınlıklar hakkında başlangıç düzeyde öğretim
İncil Hikayeleri ve Öğretimi	-Yaşamın başlangıcına dair hikayeler ve Resuller, -Mısırdan vaat edilen topraklara çıkış -Hz. İsa'nın hayatı ve öğretisi
Eğitim Yoluyla Teşvik Edilen Ahlaki Değerler	-Yaratılışın doğasından çıkan insani değerler -Altın çağ, Büyük emir ve 10 Emir
Protestan Kilise Hayatı	-İnsanların hayatında dini cemaat -Kutsal festivaller, Hıristiyan içerikler ve geleneklerle ilgili takvim günleri -Protestan kilisesinin Tanrı kavramı, Merhamet, Kurtuluş ve Hz. İsa -İbadet hizmeti, kilise ritüelleri ve sosyal çalışmaları içerecek şekilde cemaatin ana faaliyetleri -Kilisede ve çocukların çevresindeki Hıristiyan sembolleri
Çocukları Çevreleyen Dini Dünya	-Finlandiya'da ve diğer yerlerde çocukların karşılaştıkları dinler ve kiliseler -Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam'ın benzer ve farklı yönleri

Protestan Din Dersleri: 6-9.Sınıflar

6-9.sınıflardaki Protestan din dersinin temel görevi, çocukların kendi ve başkalarının dinlerinin doğasını ve önemini derinlemesine ayrıntılı olarak anlamalarını

ve öğrenmelerini sağlamaktır. Bu öğretimin bir başka görevi de, çocukların dünya görüşlerinin ve ahlaki düşüncelerinin oluşumuna katkı sağlamaktır.

Temel eğitimin 6-9. Sınıflarındaki Protestan din dersinin amaçları ise:

Çocuklar;

1. Kendi dünya görüşlerin oluşumunu etkileyen faktörleri fark edeceklerdir,
2. Birey ve toplum hayatında dinin içerdiği kutsal boyutun anlamını kavrayacaklardır,
3. İncil'i tanıyacaklardır,
4. Hıristiyanlığı, onun doğuşunu ve gelişimini, birey ve toplum hayatındaki anlamını fark edeceklerdir,
5. Protestan kilisesini tanıyacak ve onun inançla ilgili kavramlarını öğreneceklerdir,
6. Dünya dinlerini genel hatlarıyla tanıyacaklardır,
7. Farklı şekillerde inanan ve düşünen insanlara karşı nasıl saygı duyulması gerektiğini öğreneceklerdir,
8. Ahlaki düşüncenin temel kavramları ve Hıristiyan ahlakının oluşumunu öğreneceklerdir.

Tablo 3: 6-9. Sınıflar Protestan Din Dersi Öğretim Programının İçeriği

Ana Konular	İçerik
Çocukların Felsefi düşünceleri	-Hayatın anlamı ve sınırlı doğası -İnanç ve bilgi arasındaki ilişki
Dünya Dinleri	-Ana Dünya dinlerinin coğrafi dağılımı ve göreceli büyüklüğü ve - kendi dini inançlarının temel özellikleri -Dinin boyutları, birey, toplu ve kültür üzerindeki etkisi
İncil	-İsraillilerin inançları ve tarihinin ifadesi olarak Eski Ahit -Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam perspektifinden Eski Ahit -Hz. İsa'nın öğretisinin habercisi ve Hıristiyanlığın doğuşu bağlamında Yeni Ahit -İncil'in kültürel etkileri
Kilise	-Hıristiyanlığın doğuşu ve gelişiminin anahtar soruları -Mezheplerin coğrafi dağılımları, hayatın ve inancın ana özellikleri ve ekümenlik -Kilise inşası ve sembolleri -Hıristiyan inancı, Protestan inancını vurgulayarak -Hıristiyanlığın insan ve toplum için önemi
Finlandiya'nın Manevi Geleneği	-Protestan, Ortodoks, diğer mezhepler ve toplulukları vurgulayarak Finlandiya'nın dini durumunun genel resmi -Dini özgürlük -Protestan Kilisesine üye olma, Protestan kilisesinin faaliyetleri, Hıristiyan ilahi ve diğer müziklerin geleneği -Eski Fin dinleri, Katolik ortaçağ, Reform süreci (Protestanlık) ve sonrası

Ahlaki Değerlere Sahip Olarak Bir Birey	-Ahlaki normların, ilkelerin ve değerlerin tanımı ve ifade edilişi -Kendine, topluma ve çevresine şekil veren bir kişi olma -Hıristiyan ahlakının temel vurguları

Temel Eğitimde Ortodoks Din Dersleri

Temel Eğitim Basamağında Ortodoks din eğitimi, çocukların Ortodoks kimliğini güçlendirmeleri ve sürdürmeleri için temel düzeyde öğretimi içeren bir din eğitimidir. Din öğretiminin görevi, çocukların dinin kendileri için önemini anlamalarına, kültür ve toplumda dinin etkisini görmelerine yardımcı olmaktır.

Ortodoks Din Dersi 1-5.Sınıflar

Temel eğitimin ilk 5 sınıfındaki Ortodoks din dersinin temel görevi öğrencilerin kendi dünya görüşlerini oluşturmaları ve ahlaki açıdan sorumlu bir birey olmaları için bilgi, yetenek ve tecrübe yoluyla öğrencilere çeşitli materyaller sunmaktır (National Core Curriculum For Basic Education 2004, 207-209).

1-5. sınıflardaki Ortodoks din dersinin hedefleri şu şekilde sıralanmaktadır:

Çocuklar;

1. Ortodoks kimliklerini geliştirecekler ve hayatta dinin kutsal boyutunu anlayacaklardır.
2. Ayin hayatı, kilise sanatı, din adamlarının hayatları, Ortodoks Hıristiyanlığının kaynaklarının temel kavramları ve Ortodoks cemaatinin faaliyetleriyle kendilerini tanıyacaklardır.
3. Ortodoks inancıyla ilgili temel soruları öğreneceklerdir.
4. İncil hikayeleri ve içindeki mesajla kendilerini tanıyacaklardır.
5. Diğer Hıristiyan kiliseler, çevrelerindeki diğer dini veya dini olmayan görüşler ve oluşumlar hakkında temel düzeyde bilgi öğreneceklerdir.

Tablo 4: 1-5. Sınıflar Ortodoks Din Dersi Öğretim Programının İçeriği

Ana Temalar	İçerik
Kilise Yılları ve Azizleri	-Kutsal anlar ve, Kilisenin birincil ve ikincil festival günleri -Çocukların azizleri ve kiliseleri -Ahlaki konularla ilgili oruçlar -Kilisenin büyük öğreticileri ve şehitleri
Kilise Üyesi Olma	-Ailede, okulda, yakın çevrede, Finlandiya'da ve dünyanın başka yerlerindeki Ortodoks gelenek -Çocukların kendi cemaatlerinin faaliyetlerindeki modlar, özellikle de ibadet hizmeti ve kilisenin çocuklarla birlikte yürüttüğü çalışmalar - Kiliseye ait organizasyonlar -Yakın çevredeki diğer kiliseler ve dinler -Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam'ın benzer ve farklı yönleri
Kutsal Kitap olarak İncil	-Yaratılış ve resullerin hikayeleri -Mısırdan vaat edilen topraklara çıkış -Hz. İsa'nın hayatı, mesajı ve Tanrı'nın duası -Yeniden dirilme ve yeni hayat -İncil'in dönemsel tarihi
Kilise Hayatı	-İbadet hizmeti, kutlamalar ve kilise hizmeti

	-Baptizm gibi dini ayinler -Dini Müzik -Resim ve kutsal objeler olarak İkonlar
İnanç ve Eğitim Yoluyla Teşvik Edilen Ahlaki Değerler	-Tanrının benzeri ve imajı olarak birey -Teslisin ve diğer özel özelliklerin kişileri -Kurtuluş ve sonsuz hayat -Kilise ve cemaat -10 emrin ahlaki ilkeleri

Ortodoks Din Dersi 6-9. Sınıflar

6-9. sınıflardaki Ortodoks din dersinin temel görevi, çocukların kendi ve başkalarının dinlerinin doğasını ve önemini anlamalarını derinlemesine ve geniş bir biçimde öğrenmelerini sağlamaktır. Bu öğretimin bir başka görevi de, çocukların dünya görüşlerinin ve ahlaki düşüncelerinin oluşumuna katkı sağlamaktır (National Core Curriculum For Basic Education 2004: 209-211).

6-9. Sınıflardaki Ortodoks din dersinin hedefleri ise şu şekildedir:

Çocuklar;

1. Ortodoks kimliklerini ve hayatın kutsal boyutunu güçlendirecekler ve genişleteceklerdir.
2. Kilise hayatı, kilise sanatı, Ortodoks kilisesi, onun tarihi ve inanç kavramlarını kendilerini daha iyi tanıyacaklardır.
3. Kendi dünya görüşlerinin oluşumuyla ilgili faktörlerin farkında olacaklar ve bireysel ve toplumsal hayatta dini ve bireysel görüşlerin önemini anlayacaklardır.
4. İncil ile kendilerini keşfedecek, tanıyacaklardır.
5. Ahlaki düşüncenin temel kavramlarını, Ortodoks ahlakının oluşumunu öğrenecekler ve söz ve davranışlarında bunları uygulayabileceklerdir.
6. Bilinen dünya dinler hakkında genel mahiyette bilgi sahibi olacaklardır.
7. Farklı düşünen ve inanan insanlara nasıl saygı göstermeleri gerektiğini öğreneceklerdir.

Tablo 5: 6-9. Sınıflardaki Ortodoks Din Dersinin İçerik Temaları

Ana Temalar	İçerik
İncil	-İncil'in oluşumu ve içeriği -Kutsal bir kitap olarak İncil -Resuller, Krallar dönemi ve İlahiler -Havarilerin faaliyetleri
Kilise	-Hıristiyanlığın doğuşu ve onun gelişimindeki ana olaylar -Kiliseler ve Ekümenlik -Finlandiya'da Ortodoks kilisesinin tarihi -Finlandiya'da Ortodoks kilisesinin yönetimi ve mevcut durumu -Finlandiya'daki dini durumun gelişimi
Dünya Dinleri	-Mezheplerin coğrafi dağılımları, Dünya dinlerinin temel inanç öğretileri -Dinlerin, birey, toplum ve kültürdeki yansımaları ve etkileri
Kilise Ritüelleri ve İnanç	-Ayinler, İbadet hizmeti -Kilise inşası, kilise sanatı ve müziği

	-İnancın ana noktaları
Ahlak	-Ortodoks birey kavramı -Ahlaki normları, ilkeleri ve değerleri tanıma, söyleme ve uygulama -Dağdaki vaazdaki ahlaki ilkeler

Temel Eğitim’de Ahlak Dersi

Fin okullarında din dersleri, dini toplulukların nüfus yoğunluğuna bağlı olarak çoğunlukla Protestan öğretiye ve kısmen de Ortodoks öğretiye göre düzenlenmektedir. Diğer din veya mezheplerde din eğitimi yapılabilmesi için daha önce belirttiğimiz gibi en az üç öğrencinin bulunması, öğrencinin o dine bağlı olduğunu resmi olarak kanıtlaması ve öğrencinin dini veya mezhebinin devlet tarafından tanınıp, Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanan Ulusal Çerçeve Programı’nda düzenlenmiş öğretim programının olması gerekmektedir (Sari Nevalainen ve diğerleri, 2007: 77). Öğrenci ancak sayılan bu koşulları sağlıyorsa, kendi inanç öğretisine göre bir din eğitimi alabilmekte, aksi taktirde ya Protestan din eğitimi almak ya da din dersinden muaf olma konusunda seçim yapması gerekmektedir. Şayet öğrenci din dersinden muaf olmak istiyorsa, alternatif olarak “Ahlak” dersini alması bir zorunluluktur (Hella, 2007: 18; Korpela, 2010: 2). Ayrıca ahlak dersi, temel eğitimdeki diğer din dersleri gibi, ilkokul birinci sınıftan itibaren başlamaktadır.

1-5. Sınıflardaki Ahlak Dersi

Ahlak öğretiminin görevi, çocukların bağımsız, hoşgörülü, sorumlu ve toplumun akli başında üyeleri olarak yetişmeleri için onlara çeşitli donanımlar sunmaktır. Ahlak öğretimi, çocukların kendi dünyalarını keşfetmeleri ve yaşamlarını kendi elleriyle yönlendirmeleri gerektiğine vurgu yapar. Ahlak dersinin bir başka görevi de çocuklarda demokratik vatandaşlık bilincinin oluşmasına ve gelişmesine katkı sağlamaktır. (National Core Curriculum For Basic Education 2004: 213-216).

1-5. Sınıflardaki Ahlak Dersinin Hedefleri

Çocukların;

1. Kendi kimliklerini ve hayat felsefelerini araştırmaları ve geliştirmeleri,
2. Ahlaki eylemlerinde kritik yetenek ve kabiliyetlerini geliştirmeleri ve gün be gün karşılaştıkları durumların ahlaki boyutlarını fark etmeyi öğrenmeleri, yetenek ve bilgilerini ahlaki düşünme ve felsefi kararda kullanmaları,
3. İnsan hakları, hoşgörü, adalet ve sürdürülebilir kalkınmanın ilkeleri için temel düzeyde bilgi elde etmeleri, kendilerine, diğer insanlara, topluma ve doğaya karşı sorumluluk kazanmaları,
4. Yakın çevrelerindeki kültürlere ve dünya görüşleri hakkında temel düzeyde bilgi sahibi olmaları konusunda çocukların çabalarını daha ileri düzeye taşımak ahlak dersinin hedefleri arasında yer almaktadır.

Tablo 6: 1-5. Sınıflardaki Ahlak Dersinin İçerik Temaları

Ana Tema	İçerik
İnsan İlişkileri ve Ahlaki Gelişim	-Başkalarıyla karşılaşma ve kendi onların yerine koyma -İyi, doğru ve yanlış öğrenme, doğru ile yanlış birbirinden ayırt etme -Hayatta arkadaşlığın önemi ve gereklilikleri -Adalet, Dünya hayatındaki zenginlik ve yoksulluk -Din ve düşünce özgürlüğü, hoşgörü ve ayrımcılık -İyi bir yaşam sürme, değerler ve normlar, Hayatta sorumluluk ve özgürlük
Kendini bilme ve kültürel kimlik	-Ben kimim ve ne yapabilirim; Hayatın evreleri ve ümitler -Hayatın farklı yönleri, hoşgörü ve çokkültürlülük -Fin kültürü, Fin kültüründeki azınlıklar ve dünya kültür mirası -Hayat felsefesi, dini inanç, varsayım, bilme ve anlama, çeşitli hayat felsefeleri ve dünya görüşleri
Toplum ve İnsan Hakları	-Birlikte yaşamının kuralları -Çocuk hakları, hak ve yükümlülükler ve insan hakları -Eşitlik, barış, demokrasi ve dünyanın geleceği -Ahlakın oluşumu, davranışların ahlaki yargılaması, davranışın amacı ve sonucu, kendi ahlaki problemlerim ve çözüm yolları
Bireysellik ve Dünya	-Çevre ve doğa, canlı ve cansız şeyler, doğadaki güzellik -Hayatın kaynağı ve gelişimi, dünyanın kökenine dair hikayeler, dünya ve evren, hayatın farklı yönleri; doğada doğum, yaşam ve ölüm -Doğanın sürdürülebilir gelişimi ve geleceği, zamanın çeşitli kavramları ve insan hayatındaki anlamı, dünya mirası ve çevre

6-9. Sınıflardaki Ahlak Dersi

Bu dönemdeki ahlak dersinin görevi, çocukların kendi hayat felsefelerini ve dünya görüşlerini anlamalarını derinleştirmektir. Bununla birlikte, ahlak öğretiminin bir başka görevi de öğrenilen dünya görüşleri ve felsefeler hakkında bilgi vermek ve toplumun sorumlu ve aktif bir üyesi olarak yetişmelerine katkı sağlamaktır (National Core Curriculum For Basic Education 2004: 216-218).

6-9. Sınıflardaki Ahlak Dersinin Hedefleri

6-9. sınıflardaki ahlak dersinin hedeflerini şunlardır:

Çocukların;

1. Kendi kimliklerini ve hayat felsefelerini araştırma ve oluşturmalarında,
2. Ahlaki eylemlerinde kritik yetenek ve kabiliyetlerini geliştirmeleri ve gün be gün karşılaştıkları durumların ahlaki boyutlarını fark etmeyi öğrenmeleri; yetenek ve bilgilerini ahlaki düşünme ve felsefi karar vermede kullanmalarında,
3. İnsan haklarının prensipleri, hoşgörü, küresel ahlak ve sürdürülebilir kalkınma konularına uyum sağlama ve özümsemede,
4. Genel felsefi ve kültürel eğitimlerini geliştirme, değerler ve inanç sistemleri ve farklı kültürlerdeki önemli olarak görülen felsefi problemler ve aynı zamanda bu fenomenlerin arka planı hakkında bilgi sahibi olmaları ve de bilimin kendi dünyalarını nasıl etkilediğini değerlendirmeyi öğrenme konusunda çocukların çabalarını daha ileri düzeye taşımak ahlak dersinin hedefleri arasında yer almaktadır.

Tablo 7: 6-9. Sınıflardaki Ahlak Dersinin İçerik Temaları

Ana Tema	İçerik
Vatandaşlık ve İyi bir Toplum	-Sosyal teorilerin temelleri ve demokrasi -Politikalar, vatandaş olarak hareket etme ve sürdürülebilir kalkınma
Dünya Felsefeleri	-Dünya görüşlerinin tarihi, Din ve inanç özgürlüğü -Hayat felsefesi, dünya görüşü/leri -Bilme, araştırma, doğa ve doğüstü kavramları -Din, dinsizlik ve bireysel hayat felsefeleri
Kültür	-Kültür araştırmaları; kültür ve doğa -Kültür ve toplum; Fin kültürü ve hoşgörü -Bireysellik ve doğa arasındaki ilişkinin kavramları: hümanistik, faydacılık, Mistisizm ve tabiatçılık
Ahlak ve İyi Bir Hayat	-Ahlakın ana kaynakları ve temel soruları, yetişkin gencin ahlak gelişimi -İnsan hakkı ahlakı ve çevre ahlakı -Ahlaki bir soru/n olarak çokkültürlülük
Gelecek	-Geleceği araştırma, doğanın ve toplumun geleceği ve dünya mirası -Kendi geleceğim ve gelecek için çalışma, hareket etme

Liselerde Din Dersleri ve Öğretim Programları

Fin lise öğretim programı 2003 yılında yenilenmiştir. Ancak bu program daha önceki 1998 yıl ve 629 sayılı Genel liseler Yasası ve bu yasaya bağlı olarak hazırlanan 1998 yıl ve 810 sayılı yönetmelik ile 2002 yıl 955 sayılı Genel Ulusal Hedefler ve Liselerde Haftalık Ders Saatlerinin Dağılımı başlıklı hükümet yönetmeliğinin esaslarını da içermektedir (NCCGUS, 2003: 1-2).

Lisedeki öğretim programında din dersleri dört başlık altında toplanmaktadır. Bunlar Protestan Din Dersleri, Ortodoks Din Dersleri, Diğer Dinlerinin Din Dersleri ve Ahlak Dersi'dir. Programda Protestan ve Ortodoks din dersleri ayrıntılı olarak açıklanırken, diğer dinlerin öğretim programları hakkında bilgi verilmemekte, Liselerde din dersi öğretim programlarının genel amaçlarının, diğer dinler ve mezhepler için de geçerli olduğu belirtilmekte ve ayrıntılı içeriğin daha sonra yayımlanacağı belirtilmektedir. Liselerdeki öğretim programının genel çerçevesi Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanırken, genel çerçeve programına uygun olarak, okullar dersin yereldeki öğretim ve yıllık planlarını kendileri hazırlarlar (NCCGUS, 2003: 14). Öğrenciler Protestan, Ortodoks ve diğer dinlerin derslerinden 3 tanesini zorunlu olarak, eğer seçerlerse 2 tanesini de seçmeli olarak alırlar. Ayrıca, zorunlu 3 din dersini bir kere de değil, farklı dönemlerde birer saat olarak okurlar.

Lisede Protestan Din Dersleri

Protestan Din Dersleri kapsamındaki zorunlu ilk ders, "*Dinin Doğası ve Önemi*" dir. Bu dersin öğrenciler için hedefleri şu şekildedir:

1. Bir fenomen olarak dinin doğasını anlamak ve kutsal literatürün bir temsilcisi olarak İncil'in özelliklerine aşina olmak,
2. Dini sorularına yaklaşımlar ve dinin kültür ve topluma nüfuzu yoluyla dinin evrensel doğasını anlamak,
3. Kendi dünya felsefelerini oluşturmak için gerekli malzemeyi ve kavramsal araçları elde etmek,
4. İncilin batı kültürüne olan etkisinin farkında olmak,
5. Kutsallığın anlamını kavrayarak farklı dünya görüşlerine karşı saygıyı öğrenmektir.

Bu hedefler doğrultusunda dersin içeriğinde "Dinin tanımı, dinin temel soruları, toplumda din ve dinin bireysel tecrübesi, kutsal metin olarak İncil, İncilin kaynakları ve içeriği, İncili öğrenmenin ve anlamının farklı yöntemleri, İncilin dünya ve kültüre olan etkileri" başlıklı konular yer almaktadır.

Protestan Din Dersleri kapsamındaki zorunlu ikinci ders "Kilise, Kültür ve Toplum" dersidir. Bu dersin öğrenciler için hedefleri:

1. Hıristiyan kiliselerinin gelişimi, yayılımı, ortamı nasıl etkilediğini ve farklı zaman dilimlerinde kültü ve toplumla etkileşimini anlamak,
2. Kilise doktrininin oluşumunu, İbadet ile sanat arasındaki etkileşimi ve farklı tarihi dönemlerde kilisenin siyasi ve sosyal önemini fark etmek,

3. Hıristiyanlığın dünyanın çeşitli bölgelerinde farklı mezhepler şeklinde nasıl çalıştığını anlamak,
  4. Günümüzde çeşitli Hıristiyan mezheplerinin manifestolarını analiz edebilmek ve bu mezheplerin ortak ekümenlik temellerini anlamak.
- Bu amaçlar bağlamında ders içeriğinde “Hıristiyan kiliselerinin oluşumu, İlkel kiliseden Batı ve Doğu Kiliseler şeklinde ayrımın gerçekleşmesi, Ortaçağda Batı Kilisesi (Roma Kilisesi) ve Doğu kilisesinin gelişimi, erken modern dönemlerde kiliselerin reformu ve gelişimi, modern Hıristiyanlık ve günümüz dünyasında Hıristiyanlığın rolü ve kiliseler ve dinler arasında diyalog” konuları yer almaktadır.

Protestan Din Dersleri kapsamındaki zorunlu üçüncü ders ise “İnsan Hayatı ve Etik”tir. Bu dersin öğrenciler için hedefleri:

1. Etik soruları sorarak irdelemek, hayat sorularının önemini ve ahlaki yansımalarını anlamak,
2. Etik soruları incelemek için kavramsal araçları elde etmek,
3. Onların her gün ahlaki seçimler yaptıklarını anlamak ve yaptıkları seçimlerden dolayı sorumlu olduklarını anlamak,
4. İnsan hayatının temel sorularını ve mevcut etik temaları bilmek ve bunları din açısından merkezi olan yaklaşımlarla ilişkilendirebilmek,
5. İncil, etik ve hayat soruları arasındaki ilişkiyi anlamak,
6. Hıristiyanlıkla etik arasındaki bağlantıyı ve özellikle Protestan ahlakının içeriğinin temelini ve Kiliseler tarafından belirlenen ahlaki duruşların temelini oluşturan bazı teolojik sebepleri anlamaktır.

Bu hedeflere ulaşmak için ders içeriği, hayatın anlamına yönelik temel sorular, hayatın anlamı, yaşam ve ölüm, Hıristiyan Tanrı kavramları, insan, doğası ve kurtuluş, iyi ve kötü kavramları, Hıristiyan ahlakı ve etik teoriler, bireysel etik sorular, sosyal etik sorular” başlıklı konulardan oluşmaktadır.

Protestan Din Dersleri kapsamındaki yukarıda değinilen zorunlu üç dersin yanında seçmeli olarak okutulan “Dünya Dinleri ve Finliler Neye İnanır” başlıklı seçmeli dersler de bulunmaktadır. Dünya dinleri dersi, dünya dinlerinin birbirinden ayrılan temel özelliklerini fark etmeyi, Dinler ve onları içsel çeşitliliğinin düşünce, kültür ve toplum üzerindeki etkisini ve farklı dinlerde insan hayatının temel sorularına getirilen benzerlikleri anlamayı ve diğer kültürlerin farklı dini ve ahlaki geleneklerini saygı göstererek öğrenmeyi amaçlamaktadır. Bu ders kapsamında Hinduizm, Budizm, Çin ve Japon dinleri, Yahudilik ve İslam dinleri, doktrinleri, ahlaki ilkeleri, kutsal yapıları, dini ritüelleri bağlamında ele alınmaktadır.

“Finliler Neye İnanır” dersinin temel amaçları ise antik dönemden modern döneme kadar Finlandiya’daki dini oluşumları öğrenmek, Finlandiya’daki dini tartışmaları ve dünya görüşleri ile bazı tartışmaların altında yatan faktörleri anlamak, Kendi faaliyetleri ve temel ilkeleri perspektifinde Finlandiya’daki dini hareketleri analiz etmektir. Ders kapsamında ise “antik Fin kilisesi, Fin kilisesinin tarihindeki ana gelişmeler, Finlandiya’da günümüz Protestan kilisesi ve diğer kiliseler, Finlandiya’daki Hıristiyan olmayan topluluklar, Fin kültüründe ve toplumunda Hıristiyanlığın etkisi” konuları yer almaktadır.

Lisede Ortodoks Din Dersleri

Ortodoks din dersleri kapsamında okutulan zorunlu din dersleri, "Ortodoks Dünyası, İncil Öğretisi, İnanç Esasları ve Ahlak"dır. Bu derslere ilaveten seçmeli olarak okutulan "Dünya Dinleri ve Ortodoks Finlandiya" adlı dersler de bulunmaktadır (NCCGUS, 2003: 165-168).

Ortodoks din dersleri arasında okutulan ilk zorunlu ders olan "Ortodoks Dünyası" dersinin hedefleri, öğrencilerin kilisenin oluşumunu ve gelişimini ve de bugünkü şeklini almasında etkili olan faktörleri bilmelerine, kendi kiliselerinin oluşumunu anlamalarına, Ortodoks kilisesini, onun tarihini ve önemini bilmelerine, tarihsel zincirin bir parçası olarak kendi dini geleneklerini anlamalarına, Ortodoks doktrinin kaynaklarını ve oluşumunu öğrenmelerine ve Ortodoks kilisesinin farklı ülkelerdeki yorumlarını anlamalarına katkı sağlamaktır. Bu hedeflere ulaşmak için ders içeriğinde Ortodoks doktrini ve Kutsal'ın kaynakları, Teslis inancı, insanın dayanağı olarak Tanrı, kutsal karakter ve takdis, Ortodoksluğun insanlık görüşü, bireysel ve toplumsal ahlakla ilgili konulara yer verilmiştir.

Ortodoks din dersleri kapsamındaki ikinci zorunlu ders olan "İncil Öğretisi" dersinin hedefleri, çocukların İncilin kaynaklarını ve oluşumlarını bilmeleri, tarih ve İncil dersleri boyunca Tanrı kavramının gelişimini anlamaları, Filistin'de Mesih beklentisinin başlaması ve tamamlanması, Ortodoks kilisesinde İncilin kullanımı ve kilise hayatını öğrenmeleri, İncilin ahlakın oluşmasındaki önemini anlamaları ve yardım almaksızın İncili kullanabilmeleri konusunda öğrencilere katkı sağlamaktır. Bu bağlamda ders içeriğinde Tevrat'ın ilk beş kitabında Tanrı ve insan, Kutsal literatür, Resuller ve Mesih beklentisi, Dört İncilin kaynakları ve onun özel karakterleri, Hz. İsa, Havarilerin uygulamaları ve kilisenin ilk dönemleri ve Pavlus'un mektupları konularına yer verilmiştir.

Lise öğretimindeki seçmeli Ortodoks din derslerinden ilki, "Dünya Dinleri" dersidir. Bu dersin hedefleri, dünya dinlerinin karakteristik özelliklerini öğrenme, dinlerin gerçek farklılıklarını ve onun düşünce, kültür ve toplum üzerindeki etkisini anlama, insan hayatındaki temel sorulardaki benzerlikleri görme ve farklı kültürlerin dini geleneklerini takdir etmeyi öğrenme konusunda çocuklara katkı sağlamaktır. Ders içeriğinde ise Hinduizm, Budizm, Çin dinleri, Yahudilik ve İslam dinleri yer almaktadır. Ayrıca farklı dinlerin benzerlikleri ve farklılıkları, farklı dinlerin doktrinlerine, farklı dinlerdeki ahlaki kurallara, ayin, ibadet ve sanat anlayışları, farklı dinlerde ortaya çıkan hareket ve oluşumlar, dinler ve toplum konularına dersin içeriğinde yer verilmiştir.

Lise öğretimindeki seçmeli diğer Ortodoks din dersi ise "Ortodoks Dünyası"dır. Dersin hedefleri arasında öğrencilerin Finlandiya'daki Ortodoks kilisesinin dününü ve bugününü bilmeleri, farklı kiliselerin Fin toplumunun gelişimi

üzerindeki önemini ve sanat konusunda dinin açıklamalarını anlamaları, Finlandiya'daki çok uluslu Ortodoks kültürünü tanımaları ve mevcut dini durumları analiz edebilmeleri yer almaktadır. Ders kapsamında ise eski Fin inancı, doğu ve batı arasındaki Ortodoksluk, Katoliklikten Protestanlığa, Finlandiya'nın bağımsızlık döneminde Ortodoks kilisesi ve günümüz Finlandiya'sında dini durum konuları yer almaktadır.

Öğretmenler

Finlandiya'da yükseköğretim, üniversite ve teknik eğitim olmak üzere iki kısımdır. Üniversite eğitimi, üç yıl süren lisans (Bachelor's degree) ve iki yıl süren yüksek lisans (Master's degree) eğitiminden oluşmaktadır. Teknik eğitim de benzer şekilde iki aşamalıdır. Dört yıl süren teknik eğitimden sonra öğrenciler alanlarında yüksek lisans yapabilirler.

Öğretmen eğitimine gelince, 1970'lerden beri öğretmenlik eğitimi üniversitelerde yapılmaktadır. Bundan önceki süreçte ilkökul öğretmenleri üç yıl süren öğretmenlik eğitimi okullarında yetişmekteydi. Lise öğretmenleri ise öğretmen olmak istedikleri alanda üniversitelerde 5 yıl süren bir eğitim almaktaydılar. 1979'da ilkökul ve lise öğretmenlerinin her biri için lisans ve yüksek lisanstan oluşan ve toplam 5 yıl süren bir eğitim almaları zorunlu hale getirilmiştir. 1995'te öğretmenlik eğitiminde yapılan son değişiklikle de tüm öğretmenlerin lisans eğitimlerinin ardından yüksek lisans programlarını tamamlama zorunlulukları devam ettirilmiştir. Bu değişimdeki temel amaç ilkökul ve lise okul eğitimlerini belli bir seviyede eşitlemek ve öğretmenlerin yeterliliklerini arttırmaktır (Niemi & Jakku-Sihvonen, 2006: 32). Böylece tüm öğretmenlerin, üniversite mezunu olmaları sağlanmış ve öğretmen eğitimi alan uzmanlık branşlarına göre çeşitlendirilmiştir. Bu düzenlemeler neticesinde ilkökul öğretmenleri sınıf öğretmeni olarak adlandırılırken; lise öğretmenleri ise alan ve branş öğretmeni olarak adlandırılmışlardır.

Temel eğitimin ilk beş sınıfında din dersleri sınıf öğretmenleri tarafından verilmektedir. Sınıf öğretmenleri, din eğitimiyle ilgili olarak, fakültelerinde 2 kredilik zorunlu din eğitimi dersi almaktadır. Bununla birlikte 2 kredi de "ahlak" dersini seçmeli ders olarak okuyabilmektedirler. Ancak temel eğitimin ilk beş sınıfında derse giren öğretmenin Protestan, Ortodoks veya başka bir inanca sahip olması ya da bunların dışında ateist olması bu dersi vermesine engel olmamaktadır.

Ancak temel eğitimin 6-9. sınıflarındaki ve lisedeki din dersleri, daha çok alanlarında uzman öğretmenler tarafından verilmektedir. Öğrencilerin yaşına göre ifade etmek gerekirse 13-18 yaş arası öğrenciler, alan uzmanı öğretmenlerden din dersi almaktadırlar. Alan uzmanı öğretmenlerin önemli bir çoğunluğu teoloji fakültesi mezunudur. Bu öğretmenler, Sistemik Teoloji, Kilise Tarihi, İncil Çalışmaları, Uygulamalı Teoloji ve Karşılaştırmalı Dinler (dinler tarihi) dersleri görmektedirler. Ayrıca teoloji okuyan öğrencilerin belli bir kısmı sanat fakültesi gibi farklı fakültele de devam etmektedir (Räsänen ve Ubani, 2009: 59; Nevalainen ve Luodeslampi, 2007: 77).

SONUÇ

Tarihsel arka planı, Finlandiya'nın din ile (Protestanlık) sıkı bir ilişkisinin olmasını doğurmuştur. Fin toplumunda din, yalnız inanılan bir fenomen değil, aynı zamanda var olma sebebidir. Şöyle ki, Finlandiya'nın bağımsızlığında ve Fin kimliğini inşa etme sürecinde din esaslı bir faktör olarak görülmektedir. 20. yüzyıla birlikte endüstrileşme ve sekülerleşme Finlandiya'daki Protestan din algısında değişime yol açsa da dinin toplumdaki önemini ve yerini ortadan kaldıramamıştır. Dini değerlerin zayıfladığı bu dönemde bile din, iyi bir Fin vatandaşı oluşturmak için en önemli olgu olmaya devam etmiştir. 21. yüzyıla gelindiğinde dinden beklenen taleplerin çok da fazla değiştiğini söylemek mümkün değildir. İçinde daha demokratik, daha özgür, insan haklarına daha duyarlı ve sosyal konularda daha hassas idealleri taşıyan ve geçmişte olduğu gibi yeni yetişmekte olan nesiller için ulusal kimlik inşası ve vatandaşlık bilincinin oluşturulmasında dinin kilit taşı olma görevini üstlenmeye devam ettiğini söyleyebiliriz.

1922'de Dini Özgürlükler Yasası'nın çıkması ve Ortodoks kilisesinin Rus kontrolünden çıkarak İstanbul Fener Rum Patrikhanesi'ne katılmasının ardından, Ortodoks kilisesi ve cemaatine, Protestan kilisesine tanınan imtiyazlar verilmeye başlamıştır. Bu bağlamda diğer batı ülkelerine kıyasla çok önceleri, Protestan bir ruha sahip olan Finlandiya'da "ötekiler" öğretim programlarında görülür olmuşlardır.

Elbette ki en önemli kazanımlar, 1994'teki Temel Eğitim Kanunu ile 2003'te Din Özgürlüğü Yasası'nın revize edilerek yeniden yasalaşmasıyla olmuştur. Bu dönemde okulöncesi, temel eğitim ve liselerde okutulan din derslerinin öğretim programları, ülkedeki diğer dini toplulukların öğretilerini kapsayacak şekilde genişletilerek, din eğitiminin confessional yapısında bir değişime gidilmiştir. Önceleri, Protestan ve Ortodoks olmayan öğrenciler, okullarda zorunlu olarak okutulan Protestan din dersine girmek zorunda kalırken, bu dönemden itibaren din eğitimine getirilen yeni yaklaşımla bu uygulamadan vazgeçilmiştir. Bugün Finlandiya'da din eğitimi öğretim programlarının hazırlanmasında ve yeni geliştirilen yaklaşımlarda temel ilke ve vurgu "kişinin kendi inanç öğretisine göre din eğitimi almasıdır".

Bu bağlamda din dersi öğretim programlarının genel çerçevesi Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenirken, yerelde eğitim uzmanlarından ve dini toplulukların temsilcilerin oluşan komisyonlar din derslerinin öğretim programlarını ve yıllık planlarını ayrıntılı olarak hazırlarlar. Bir dine veya mezhebe göre din dersinin açılabilmesi için, bu dinin veya mezhebin devlet tarafından tanınması, öğretim programının genel çerçevesinin Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanması ve bir okulda bu dersin açılabilmesi için en az üç öğrencinin bu dersi seçmesi gerekmektedir. Bu şartlardan birisinin oluşmaması durumunda, okulda özel olarak bir dine veya mezhebe göre din dersi açılmamaktadır. Böyle bir durumda öğrencilerin, ya zorunlu

olarak okutulan Protestan din dersine girme, ya da bu derslerden muaf olma hakları bulunmaktadır. Şayet öğrenci Protestan din derslerine de girmekten muaf olma hakkını kullanırsa, bu öğrencinin “Ahlak” dersini zorunlu olarak okuması gerekmektedir.

Din derslerini ve öğretim programlarını değerlendirecek olursak, Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan öğretim programlarında Protestan ve Ortodoks din derslerinin programları ayrıntılı bir şekilde yer alırken; diğer din ve mezheplerin programlarına yer verilmemekte, ancak bu programların da Bakanlık tarafından hazırlanan “Genel Çerçeve Programı”nın genel amaçları doğrultusunda yerelde hazırlanabileceği belirtilmektedir.

Finlandiya’da din eğitimi, okul öncesinden lise öğretimine kadar devam eden bir süreyi kapsamaktadır. Okul öncesi öğretim programı incelendiğinde, okul öncesi eğitimin, toplumun değerleri üzerine kurulması ve çocukların toplumun bir üyesi olarak sorumlu davranışlar sergilemelerine hizmet edecek insanî ve ahlakî temelleri olan bir yaklaşıma göre tasarlanması gerektiği görülmektedir. Bu dönemde çocuklar, ailelerin tercihleri doğrultusunda din temelli bir ahlak eğitimi alabilecekleri gibi, seküler ahlak eğitimi de alabilmektedir. Ayrıca okul öncesinde çocuklar kendi inanç öğretilerine uygun olarak din dersi de alabilirler. Bu dersin içeriği de çocukların kendi dinlerinin temel ilke ve esaslarını öğrenmelerine sağlayacak konulardan oluşmaktadır. Yine okul öncesi din eğitiminde göze çarpan bir başka konu da çocukların dini daha içsel boyutta hayatlarında hissetmeleri için çeşitli dini festivallere aktif katılımlarının sağlanmasıdır.

Temel eğitimdeki din dersleri ise confessional yapılarından dolayı din temellidir ve her öğrenci kendi inanç öğretilerine uygun olan din dersini okur. Bu dönemdeki din eğitiminin ana teması, çocukların kendi dinlerini temel düzeyde öğrenmelerini sağlamak ve Fin toplumunda etkili olan diğer dini gelenekleri ve dünya görüşlerini tanıma ve öğrenme konusunda onlara yardımcı olmaktır. Öğrenciler bu genel amaçlar kapsamında 1. sınıftan 5. sınıfa ve 6.sınıftan 9.sınıfa kadar kendilerine has öğretim programları olan din derslerini alırlar. Bu programlarda dikkat çeken en önemli özellik, çocukların kendilerine ve hayata karşı güven duymalarında ve geleceğe emin adımlarla hazırlanmalarında dine önemli görevlerin yüklendiği ve ayrıca din eğitiminin kişinin kendisini ve başkalarını tanıması konusunda onlara yardımcı olan önemli bir değer olarak algılandığıdır. Bununla birlikte öğrenciler kendi inançlarının temel inanç, ibadet ve ahlaki esaslarını öğrendikleri gibi, dinlerinin kutsal metinlerini de -öğrencilerin gelişim özelliklerini göz önünde bulundurarak- ders saati içerisinde (tarihi, oluşumları, içeriği ve mesajı gibi) farklı açılardan öğrendikleri görülmektedir. Bu dönemdeki din dersinin bir başka önemli özelliği de çocukların ahlaki soruları düşünme, duygularını ve tecrübelerini paylaşma ve Hıristiyan ahlakını uygulama konusunda onları teşvik edici bir özelliğinin olmasıdır. Fin toplumunun zaman içerisinde çokkültürlü bir yapıya doğru ilerlemesi ve böyle bir toplumda hoşgörü ortamının inşası ve diyalog kanallarının açık tutulabilmesi amacıyla din eğitimden, öğrencilerin farklılıkları tanımalarına ve anlamalarına yardımcı olacak bir yapıya sahip

olmasının istenmesi temel eğitimdeki din dersi öğretim programlarının dikkat çeken bir başka özelliğidir diyebiliriz.

Lise dönemindeki din derslerine değinecek olursak, lise eğitiminde din derslerinin sayısal ve içerik açısından arttığını söyleyebiliriz. Bu dönemde öğrenciler 3 dersi farkı yarı dönemlerde zorunlu olarak görürler. Bu dersler tamamen confessional temelli derslerdir. Bu üç ders dışında öğrenciler isteğe bağlı olarak 2 ayrı din dersini de seçebilirler. Bu dönemde öğrenciler, kendi inanç öğretilerini, Kilise ve Kilisenin toplum ve kültür üzerindeki etkisini ve kendi dinlerinin ahlaki boyutlarını derinlemesine bir şekilde öğrenebilmektedirler. Bu dersler kapsamında Hıristiyanlığın doğuşu, gelişimi, farklı mezhepler şekilde ayrışması, İncil ve Kilisenin reformasyonu ve bugünkü durumu ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır. Ayrıca, İncil ve Hıristiyanlığın başta Batı kültür ve toplumu olmak üzere dünyayı nasıl şekillendirdiği, onların siyasi ve sosyal önemi öğretim programlarında dikkat çeken hususlar arasında yer almaktadır.

Finlandiya'daki din eğitimi bağlamında ele aldığımız son konu da din dersi öğretmenleri olmuştur. Buna göre, Finlandiya'da temel eğitimin ilk 5 sınıfında din derslerinin sınıf öğretmenleri, 6 ve 9. sınıflarda ve lise döneminde ise alan uzmanı öğretmenler tarafından verildiğini görülmektedir. Lisans eğitimleri süresince sınıf öğretmenleri, zorunlu 2 kredilik din dersi ile seçmeli Ahlak dersini alırken, alan uzmanı öğretmenler ise teoloji fakültelerinden mezun olmaktadır.

KAYNAKÇA

- AANCCBE, (2010). Amendments and Additions to the National core Curriculum for Basic Education, Finnish National Board of Education. İnternet ortamı: http://www.oph.fi/download/132551_amendments_and_additions_to_national_core_curriculum_basic_education.pdf (Erişim: 04.02.2013).
- ACT OF DAY CARE (1983) Act Concerning the Revision of the Nursery. (304/1984).
- AIKONEN, R., (1997). Ortodoksinen Uskonnonopetus Koulussa. Selvitys Ortodoksista Uskontoa Opettavista Opettajista Ja Opetustyöstä Lukuvuonna/Ortowed a Learning Environment For Orthodox Religious Education. *Πανελλήνιο Συνέδριο με Διεθνή Συμμετοχή*. Helsinki: Opetushallitus. 435-441.
- ALBERTS, W. (2007). Integrative Religious Education in Europe, A study-of-Religions Approach. *Religion and Reason*, (45), Berlin / New York: De Gruyter.
- ALBERTS, W. (2010). The Academic Study of Religions and Integrative Religious Education İn Europe, *British Journal of Religious Education*, (32), 3.

- BAHÇEKAPILI, M. (2011). Integrative Religious Education Approach in the Context of England and Availability for Turkey. *Journal of Intercultural and Religious Studies*. (1), 9-29.
- CORE CURRICULUM FOR PRE-SCHOOL EDUCATION IN FINLAND (2000). Finnish National Board Education. İnternet ortamı: http://www.oph.fi/english/sources_of_information/core_curricula_and_qualification_requirements/pre-school_education (Erişim: 14.02.2013).
- FİN İSTATİSTİK KURUMU (2011). *Nüfusa Göre Finlandiya'daki Dini Toplulukların Sayısal Verileri*. İnternet ortamı: http://www.stat.fi/til/vaerak/2011/01/vaerak_2011_01_2012-11-30_tau_007_en.html (Erişim: 12.02.2013).
- HELLA, E. (2007). *Variation in The Understanding Of Lutheranism and Its Implications For Religious Education*, Helsinki.
- HOLM, K., Nokelainen, P. & Tirri, K. (2009). *Intercultural and Religious Sensitivity of Finnish Lutheran 7th - 9th Grade Students, Religious Diversity and Education: Nordic Perspectives* (Ed. Geir Skeie). Waxmann. İnternet ortamı: http://www.uta.fi/arkisto/aktk/projects/usis/2007_06_NCRE/NCRE_2007_KH_PN_KT.pdf (Erişim: 14.02.2013).
- HOLMA, H. (2000). Finland, in: Peter Schreiner (Ed). *Religious Education in Europe*. Münster. İnternet ortamı: <http://www.etpe.gr/files/proceedings/uploads1/paper67.pdf> (Erişim: 07.02.2013).
- KÄHKÖNEN, E. (1976). *The Position of Religious Education in Finnish School Reform 1944-1970*. Helsinki: Suomalaisen Teologisen Kirjallisuusseuran Julkaisuja.
- KALLIONIEMI, A. (2003b). Multiculturalism and Religious Education in the Nursery: A Finnish Approach, *Journal of Beliefs & Values: Studies. Religion & Education*, (24), 3, 340-348.
- KALLIONIEMI, A. (2003a). European Solutions for Religious Education and Scenarios for Developing a Finnish Model, *Didacta Varia*, 2003, (8), 2, 31 -38. Tercümesi için bkz: Koçkuzu, A. H., (2009). Din Eğitimi İçin Avrupâi Çözümler ve Fin Modeli Geliştirmek İçin Senaryolar, *Sakarya Üni., İlahiyat Fak., Dergisi*, S.19, 191-201.
- KORPELA, S. (2010). *Finnish Schools: Religion Lessons Support Kids' Identities - thisisFINLAND: Life & society*. İnternet ortamı: finland.fi/Public/default.aspx?contentid=190181&nodeid=41800&culture=en-US (Erişim: 04.02.213).
- LAUHA, A. (2011). 1940'tan İtibaren Fin Hıristiyanlığı. *İskandinav Halk Kiliseleri (Nordic Folk Churches-A Contemporary Church History)* 23-40 içinde. (Eds. Ryman, B. ve diğerleri, (Çev. Bülent Baloğlu). Stocholm.
- LYHYKAINEN, K. (2009). The Aims of Orthodox Religion Teachers, in *Religious Diversity and Education: Nordic Perspective*, 197-208. (Ed. Geir Skeie), Münster.

- MATINHEIKKI-KOKKO, K. (1998). Monikulttuurinen Suomi, in: P. Pitkanen (Ed.) *Monikulttuuriseen Suomeen*, 9–20. Helsinki.
- NATIONAL CORE CURRICULUM FOR BASIC EDUCATION (2004). Finnish national board education. İnternet ortamı: http://www.oph.fi/download/47671_core_curricula_basic_education_1.pdf ve http://www.oph.fi/download/47673_core_curricula_basic_education_4.pdf (Erişim: 04.02.2013).
- NATIONAL CORE CURRICULUM FOR UPPER SECONDARY SCHOOLS (2003). Finnish National Board Education. İnternet ortamı: http://www.oph.fi/english/sources_of_information/core_curricula_and_qualification_requirements/general_upper_secondary_education (Erişim: 04.02.2013).
- NCCGUS (2003). *National Core Curriculum for General Uppersecondary School*, Finnish National Board Education. İnternet ortamı: http://www.oph.fi/download/47678_core_curricula_upper_secondary_education.pdf (Erişim: 17.02.2013)
- NEVALAINEN, S. & LUODESLAMPI, J., (2007). Good Play A Method of Storytelling in Finnish School. İn: Peter Schreiner, Friedhelm Kraft ve Andrew Wright (Eds.) *Good Practice in Religious Education in Europe*. Berlin.
- NIEMI, H. & JAKKU-SIHVONEN, R., (2006). Research-based Teacher Education in Finland. In: Niemi, H. & Jakku-Sihvonen, R (Eds.). *Research-based Teacher Education in Finland - Reflections by Finnish Teacher Educators*. 31-51. Turku: Finnish Educational Research Association.
- NIEMI, H. & JAKKU-SIHVONEN, R., (2009), Teacher Education Curriculum of Secondary School Teachers, İnternet Ortamı: http://www.ince.mec.es/revistaeducacion/re350/re350_08ing.pdf (Erişim: 12.02.2013).
- PUOLIMATKA, T. & TIRRI, K. (2006). Religious Education in Finland: Promoting Intelligent Belief? *British Journal of Religious Education*. (23), 1, 38-44.
- RÄSÄNEN A., ve UBANI, M. (2009). Finland: The Finnish RE Teacher – A Modern Traditionalist, in *How Teachers in Europe Teach Religion*, 57-68, (Eds. Hans-Georg Ziebertz ve Ulrich Riegel), Berlin.
- RÄSÄNEN, A. (2005). Religious Education in School – Why and With What grounds? *Finnish-Baltic Initiative Conference in Developing Teacher Training for RE*, 23-27/09/2005, Tartu University, Estonia.

- RYMAN, B. (2011). 1000 Yılında 1940'a İskandinav Kiliseleri. *İskandinav Halk Kiliseleri (Nordic Folk Churches-A Contemporary Church History)*, (Ed. Ryman, B. ve diğerleri, 23-40 içinde. (Çev. Bülent Baloğlu), Stocholm.
- SAILA, P. (2011). Citizenship and Religious Education in Finland: A Historical Analysis of a Current Political Theme - Nordic Conference of Religious Education, *Becoming a Global Citizen 5th - 7th of October 2011*, Hanasaari, Finland. İnternet ortamı: http://teo.au.dk/fileadmin/www.teo.au.dk/forskning/aktuel_forskning/11th_Nordic_conference_on_Religious_Education/Full_papers/4.2.Saila.Poulter.pdf (Erişim: 02.02.2013).
- SAINE. H. (2000). *Religious Teaching in Finland*. Turku: Publications of University of Turku, Annales Universitatis Turkuensis.
- SAKARANAHO, T. (2009). Constructing Islamic Identity : The Education of Islam in Finnish State School, in: Ednan Arslan (Ed). *Islamic Education in Europe*,Wien, 2009, (109-128).
- SAKARANAHO, T. (2006). *Religious Freedom, Multiculturalism, Islam, Cross-reading Finland and Ireland*, Leiden-Brill.
- STÅLSET, G. (2011). Önsöz. *İskandinav Halk Kiliseleri (Nordic Folk Churches-A Contemporary Church History)* 23-40 içinde. (Eds. Ryman, B. ve diğerleri, (Çev. Bülent Baloğlu). Stocholm.